

İSLAM DÜNYASINDA AMERİKAN KARŞITLIĞININ TARİHSEL ARKA PLANI: GENEL DEĞERLENDİRME

Ünal GÜNDOĞAN*

Özet

20.Yüzyıl tarihi Amerika Birleşik Devletleri'nin dünya siyaset sahnesine süper güç olarak çıkışının öyküsüdür. I. Dünya Savaşı ve sonrasında ortaya koyduğu tutum, özellikle Wilson Prensipleri dünya siyasetinde köklü değişikliklerin habercisiydi. Avrupalı ve Japon diktatörlerine karşı II Dünya Savaşında müttefiklerin (İngiltere, Fransa, Sovyetler Birliği) yanında yer alması da bu devletin artık geleneksel izolasyon politikalarına bir daha asla geri dönemeyeceğini gösteriyordu. Ancak, Hiroşima ve Nagazaki ile bir başka gerçeklik ortaya çıktı. Yüzbinlerce sıradan insanın birkaç saatte öldürülmesi (atom bombası) dünyayı şoke etti. Bu tarihten sonra ABD doğal olarak dünyanın en büyük gücü ve bir o kadar da hedefteki birinci gücü oldu. Kore Savaşı belki Soğuk Savaş'ın ideolojik kamplaşmasında mazur görülebilirdi fakat Vietnam Savaşında yaptıkları dünyayı ABD karşısında ayağa kaldırmaya yetti. Orta ve Güney Amerika'yı kontrol etmeye başladı. Avrupa siyasetindeki hâkimiyeti Avrupalıları kızdırsa da geleneksel Rus (o tarihlerde Sovyetler Birliği) tehdidi karşısından pek fazla ses çıkaramadılar. Ancak Ortadoğu politikaları İslam dünyasında anti-Amerikan duyguların yayılmasına yol açtı. İsrail devletinin güvenliğinden kendini sorumlu tutması, Arap ülkelerindeki despotik rejimlerle çıkarları uyduğu sürece iyi geçinmesi ve demokratik rejimleri ise çıkarlarına aykırı olduğu durumlarda devrilmesine göz yumması anti-Amerikan duyguları derinleştirdi. 1979 İran İslam Devriminin gerisinde yatan fikirlerin başta gelenlerinden birisi Amerikan aleyhtarlığıydı. Özellikle İslam dünyasında radikal akımlar için ABD bundan böyle hedefteki ülkeydi. Bunun sonucunda tarihsel kırılma anı yaratan 11 Eylül saldırısı gerçekleşti. 11 Eylülden sonra Afganistan ve Irak'ın işgal edilmesi ABD açısından işgalci etiketi yemesiyle ve radikal unsurların bu devletle savaş yapmasına yol açtı. Bugün ABD genel olarak tarihsel politikalarıyla ve özel olarak da 11 Eylül sonrası Ortadoğu politikalarıyla İslam dünyasında birçok örgüt için hedefteki ülkedir. Bu çalışma bu sürece neden olan faktörleri/politikaları kısaca anlatmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Amerika Birleşik Devletleri, İslam Dünyası, Batı Karşıtlığı, Amerikan Karşıtlığı, İsrail, İran, Terör.

* Dr., ODTÜ, Siyaset Bilimi

HISTORICAL BACKGROUND OF ANTI-AMERICANISM IN THE ISLAMIC WORLD: A GENERAL EVALUATION

Abstract

History of the 20th Century is the story of the rise of the United States in the world political scene as a superpower. Its policies during and after the First World War, especially the Wilson Principles, were the first signs of the great changes in the world politics forward. Its decision in the Second World War to be with the Allies (Great Britain, France, and Soviet Union) against European and Japan dictators was a turning point that showed absolute end to its traditional isolationist policies. However, another reality came to be with the Hiroshima and Nagasaki bombings. Killings of hundreds of thousands of civilians within a few hours (atomic bombs) had shocked all of the world. From that date, the USA became the most powerful state of the world as well as the most targeted one. Its position in the Korean world could be understood within the ideological settlements of the Cold War, however, its style of warring in the Vietnam War was enough for the world public to raise against the USA. It began controlling Central and South America. Although its involvement in European politics had angered many European, they chose to be silent because of the traditional Russian (Soviet Union at that time) threats. But US's Middle Eastern policies created the widespread of anti-American sentiments in the Islamic World. Acceptance of the responsibility for the Israel's security, supporting the despotic regimes in the Arabic World as its interests required and supports for the plots against democratic regimes as they challenge its interests had deepened these anti-American feelings. One of the ideological pillars behind the 1979 Iranian Islamic Revolution was the anti-Americanism. Especially for the radical movements in the Islamic world the USA was a target country from now on. At the end, 9/11 was realised that created a historical turning point. The occupation of Afghanistan and Iraq resulted in the blaming the USA as the aggressor and occupying country and urged radicals to deploy against this state. Today the USA is at the target by many organisations in the Islamic world for its policies in the history in general and for its policies in the Middle East after 9/11. This study narrates shortly the factors/policies that created such a process.

KeyWords: United States of America, Islamic World, Anti-Westernizm, Anti-Americanism, Israel, Iran, Terror.

Giriş

İslam dünyasının son iki-üç yüz yıl boyunca yaşadığı siyasi, ekonomik ve kültürel gerileme, önce Avrupa ve sonrasında Amerika Birleşik Devletleri'nin yükselişi ile aynı döneme denk gelir. İslam dünyası düşünürlerinin çoğu Avrupa ve Amerika'yı genel olarak "Batı Medeniyeti" şeklinde adlandırır ve bu medeniyete karşı geliştirilen karşıt tezler daha çok onun Hristiyan özünden ayrılmamakla birlikte bireyselci, pozitivist, Makyavelci, pragmatist, çıkarıcı, güce dayalı realist ve ahlaktan arındırılmış reel politik teori ve uygulamalarına odaklanmıştır. Hatta birçok açıdan "modern

insan” kavramına getirilen eleştiri tam da budur: kendisinden ve değerlerinden arındırılmış insan. Bu insan batı hümanizminin materyalist (din-dışı) vurgusunun sonucudur.¹ Kısacası, İslam dünyasında Batı düşmanlığı basit bir biçimde İslam-Hristiyan karşıtlığına indirgenemez. Öyle ki, mevcut Hristiyanlık inancı doğru bir inanç olarak kabul edilmese bile, bu inanca sahip insanların inançlarını hür biçimde yaşamalarına hem teorik olarak hem de pratikte her zaman izin verilmiştir. Müslümanlar ehli-kitap mensuplarını (Hristiyanlar ve Yahudiler), müşriklere (putperest) karşı her zaman yeğlemişlerdir. Dolayısı ile İslam dünyasının Batı karşıtlığı özellikle “materyalist-sömürgeci Batı” anlayışının tarihsel serüveninde daha iyi anlaşılabilir.

Gerçekten de Batının son iki yüzyıl boyunca ortaya koyduğu uygulamalar, İslam dünyasındaki genel Batı karşıtlığını neredeyse Batı düşmanlığına evirmiştir. Bugün çoğu Müslümanın gözünde “Batı sömürgeci, işgalci, kaynaklara ve güzelliklere el koyucudur, ortaya çıkardığı sanayileşme ve kentleşme modelleri insan yaşamına aykırıdır, dünya hayatına, çevreye zarar vericidir; onun teknolojisi, bu medeniyetin çıkarıcı, ben-merkezci ve sömürgeci anlayışının elinde muazzam tahrip edici boyutlara ulaşmıştır; Kitle İmha Silahlarının (nükleer, kimyasal, biyolojik) mucidi ve ilk kullanıcıları onlardır; kitlesel katliamların neredeyse tümü tarihsel süreç içerisinde bu medeniyetin unsurları tarafından yapılmıştır.” Tam da bu yüzden Müslümanların büyük bir kısmı için Batılılar artık “insana, hayata, ahlaka aykırı ne varsa temsilcisi” konumuna yükseldiler.² Ayrıca kendi ülkelerinde oluşturdukları liberal ekonomik, siyasi (demokrasi, insan hakları) ve toplumsal düzen ve refah” başkalarını sömürmenin bir sonucu olarak görüldü.

İkinci Dünya Savaşına kadar Batı kavramı daha çok Avrupa ülkelerini içermekteydi. Ancak, bu savaşın sonundan itibaren Avrupa’nın siyasi üstünlüğü gerileyip yerini Amerika Birleşik Devletleri’ne bırakınca, ABD Avrupa’nın sömürgeci mirasına da konmuş oldu. Bu doğaldı çünkü ABD Batı medeniyetinin bir parçasıydı ve şimdi onun bayraktarlığını yapıyordu. Üstelik ABD’nin kendi geçmişi de, iddia ettiklerinin aksine, pek temiz de sayılmazdı. Doğruydu, köleliğin kaldırılması için bir iç savaş yaşamış ve köleliği kaldırmışlardı. Ancak o tarihlere kadar dünya köle ticaretinde de önemli etki,

¹ Ali Şeriatî, *Marksizm ve Diğer Batı Düşünceleri*, İstanbul: Bir Yayıncılık, 1988, ss. 9, 12-15

² Üstelik Batı kavramı artık sadece liberal-kapitalist dünya için değil, bilakis aynı kaynaktan ve aynı zihinsel arka plandan (maddeci-maddi dünya vurgusu-sekülerlik) ortaya çıkmış Marksist ve sosyalist devletleri ve toplumları da içermektedir. Bu iki farklı akımın tek bir başlık altında toplanıp tüm siyasi İslam düşüncesinin bunlara karşı konuşlanmasında üç düşünürün büyük etkisi olmuştur: Mısırlı Seyyid Kutup, İranlı Ali Şeriatî ve Pakistanlı Ebul Ala El Mevdudî.

katkı ve rolleri vardı. Üstelik Filipinlerde, Küba'da, Latin Amerika'da Avrupalı devletlerin zulmünden hiç de geri kalmayan politikalar ortaya koymuşlardı.

Elli yıla yakın bir soğuk savaş döneminin sonunda 2000'li yıllara ulaşıldığında artık Batı medeniyetinin anlamı İslam dünyası açısından neredeyse yeknesaklaşmıştı. ABD'nin bir süper güç olarak ortaya koyduğu yaklaşımlar ile özellikle Filistin meselesindeki İsrail yanlılığı bu devleti hedefe oturtmuştu. Artık İspanyolların, Portekizlilerin, Hollandalıların, İngilizlerin, Fransızların ve Almanların sömürgeciliğinden bahsetme gereği duyulmuyor, aksine ABD'nin savaşlarından, işgallerinden, politik cinayetlerinden ve baskılarından bahsediliyordu. Tam bu esnada gerçekleşen 11 Eylül 2001 saldırısı İslam-Batı algıları açısından bir dönüm noktası oldu. 11 Eylül tarihinde sabahın erken vakitlerinde iki yolcu uçağı içindeki yolcularla beraber New York'un sembollerinden *İkiz Kulelere (Twin Towers)* çarpmış, çarpma sonucu İkiz Kuleler çökmüş ve yaklaşık üç bin kişi ölmüştü. Ayrıca ABD Savunma Bakanlığı Pentagonu da saldırı düzenlenmiş, bir yolcu uçağı ise havada düşürülmüştü. Bu olay Amerika Birleşik Devletleri'ni olduğu kadar, tüm dünyayı öylesine derinden sarsmıştı ki, uluslararası siyaseti yeniden şekillendiren bir dizi dramatik gelişmenin de başlangıcı oldu.

Saldırıyı gerçekleştirenler İslam ülkelerinin vatandaşlarıydılar. Ayrıca, El Kaide isimli Afganistan'da yerleşik bir terör örgütü saldırıyı üstlenmişti. El Kaide lideri Usame bin Laden'in saldırıyı öven ve ABD'yi eleştiren konuşmaları ilerleyen dönemde medyada yer aldı. Tüm dünya artık İslam ülkelerindeki örgütlerin ABD düşmanlığını analiz etmeye başladı. Özellikle ABD basınında "Bizden Neden Nefret Ediyorlar" veya benzer başlıkta sayısız yazı kaleme alındı ve televizyonlarda yine sayısız belgesel ve söyleşi yer aldı. Aslında sorunun cevabı baştan verilmek isteniyordu. Buna göre, ABD ne yapmış olabilirdi ki bu kadar nefretin odağında yer almıştı? Yayınlarda daha çok, ABD'nin yüksek insani değerler üzerine kurulmuş bir devlet olduğu, her devlet gibi yaşamak ve halkının refahını yükseltmek istediğı, diğer devletlerden ve özellikle kadim Avrupa devletlerinden farklı olarak da, tüm insanların mutluluğaa ve refaha erişmesi çaba gösterdiği ve elinden gelen maddi ve manevi yardımları yaptığı savunulmaktaydı.³

3 Peter Ford, "Why Do They Hate Us?" *The Christian Science Monitor*, 27 September 2001; Robert W. Tracinski, "Why Do They Hate Us?" *Capitalism Magazine*, October 1, 2001; Kenneth Zapp, "The Naivete in Asking 'Why Do They Hate Us So Much?'" *Minneapolis Star Tribune*, October 13, 2001; John Zogby, "Why Do They Hate Us?" *Americans for Middle East Understanding*, October – November 2003, Volume 36, Issue 4; Arwa Mahmoud, "And They Ask, Why Do They Hate Us?" *IslamOnline*, 01/05/2004; Oliver Roy, "Why Do They Hate Us? Not Because of Iraq?" *The New York Times*, July 22, 2005; Fariba Amini, "Why do they hate us?: Interview with Stephen Kinzer" 18/05/06, <http://payvand.com/news/06/may/1168.html>;

Bu çalışmanın amacı son yıllarda İslam dünyasında karşılaşılan Amerikan düşmanlığının bazı tarihsel arka planını aktarmaktır. Bunun için özellikle son yıllarda ortaya çıkan küresel terör saldırıları anlatılacak ve kısa olarak olaylar ortaya konulacaktır. Daha sonra ABD'nin son yüzyıl boyunca ortaya koyduğu politika uygulamalar anlatılacaktır. Amacımız bu şekilde ABD'nin ve İslam dünyasının kendisini sorgulayabilmesi için küçük de olsa bir katkı yapmaktan ibarettir.

1. ABD'nin Hedefe Yerleşmesi Süreci

Birinci ve İkinci Dünya Savaşları ile dünya siyaset sahnesinin tepesine yerleşinceye kadar ABD sınırları nispeten güvenli kaleler olarak kalmıştır. İngiltere ve Meksika ile yaşanan bazı gerginlikleri saymazsak, 1776 yılındaki bağımsızlıktan beri ABD ülkesi ve toprağı önemli saldırılara hedef olmamıştır. İngiltere ve İspanya ile yapılan savaşlar daha çok denizlerde cereyan etmiş, çatışmalar ve sonraki yıllardaki gerginliklerin çoğu ticaret ve savaş gemileri üzerinden yürütülmüştür. ABD'nin yükselişi süreci elbette devrin egemenlerinin dikkatinden kaçmamış ve bu ülkenin ticaretini engelleyici kimi önlemler veya saldırılar da meydana gelmiştir. Hatta bir yönü ile ABD'nin II. Dünya Savaşı'na girmesi ile sonuçlanacak Pearl Harbor limanı baskını bile bir anlamda ABD'nin büyüyen ekonomik/askeri gücüne bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Pasifik Okyanusu'nda ABD savaş gemilerinin tacizi ve ekonomik/askeri yolların kapatılması ile karşı karşıya kalan Japon İmparatorluğu bu baskın ile ABD'yi savaşın içine çekerek onunla hesaplaşmak istemiştir. Pasifik hâkimiyetini ele geçirmek üzere yapılan bu savaşın sonucu malumdur ve Japonya yaptığının bedelini çok ağır ödemiştir.

Büyük savaşlardan sonra Amerikalıları en çok uğraştıran olayların başında şüphesiz Kore ve Vietnam savaşları gelmektedir. Ayrıca, zaman içerisinde muhalif rejimler aleyhine komplolar, darbeler, suikastlar ve ufak çaplı saldırılar ise soğuk savaş mantığı içerisinde anlamlandırılabilir. Fakat 1979 yılında meydana gelen İran İslam Devrimi Soğuk Savaş süreci algılarını tersine çevirmiştir. Bundan böyle ABD'nin yeni hedefleri arasına artık İran da girecektir. 1. Dünya Savaşı'nın en orta yerinde 1917 de meydana gelen Bolşevik Devrimi nasıl savaşın ve devamında dünyanın kaderini değiştirdi ise, İran İslam Devrimi de bu tarihten itibaren soğuk savaşın ve sonrasındaki olayların seyrini değiştirmiştir.

Michael Barone, "Why Do They Hate Us?" *The New York Sun*, June 26, 2006; Jacob G. Hornberger, "Why Do They Hate Us?" August 9, 2006, <http://www.fff.org/comment/com0608c.asp>; Clay Ramsay, "Why Do They Hate US?" *The Foreign Policy in Focus*, September 21, 2006; Mohsin Hamid, "Why Do They Hate Us?" *The Washington Post*, July 22, 2007; Fareed Zakaria, "The Politics of Rage: Why Do They Hate Us?" *Newsweek*, 15 October 2001

İran İslam Devrimi'nin ABD açısından ilk sonucu **1979 Rehine Krizi** oldu. ABD'nin rehinelere kurtarmak için yaptığı *Taba Çölü Operasyonu* ise büyük bir fiyasko ile sonuçlandı ve ABD askeri malzemesinin telef olmasına ve askerlerinin ölmesine sebep oldu.⁴ Bu olayın ABD'nin imajı ve süper güç iddiaları için yıkıcı sonuçları olduğunda kuşku yoktu. Rehine krizinden bu güne değin ABD-İran ilişkileri kötüleşerek devam etti. Gerçekte Rehine Krizi, ABD'ye duyulan öfkenin o zamanki en büyük göstergesi olarak görülebilir. Bu tarihten sonra küresel anlamda Amerikan ve Batı hedefleri militanlar için birer hedef haline geldi. Aslında ABD'yi "Büyük Şeytan" olarak niteleyip dış politikasının ana sütunlarından birisini ABD düşmanlığı olarak belirleyen yeni İran yönetimi, tüm dünyada ABD karşıtlığının kahramanı haline dönüştü. Anti-Amerikanizmin İran özelinde kendince gerekçeleri bulunuyordu: devrik Şah ve yönetiminin ABD tarafından iktidara getirildiği inancı (özellikle 1953 yılında milliyetçi İran başbakanı Musaddık'ın CIA darbesi ile devrilip, yurt dışına kaçan şahın geri getirilmesi), şahın zaman içerisinde ortaya koyduğu açık ABD yanlısı politikaları, şah karşıtı muhalefetin bastırılması sürecinde insanlık dışı araçlar kullanan İran İstihbarat Örgütü SAVAK'ın CIA tarafından kurulduğu ve eğitildiği inancı, bu karşıtlığın üzerine oturtulduğu temellerdi.

İran bağlantılı olaylar içerisinde Rehine Krizi kadar önemli bir diğer olay ise hiç şüphesiz **23 Ekim 1983 tarihinde Beyrut'ta meydana gelen saldırı**dır. Bu tarihte, ABD ve Fransız askerlerinin barındığı binalara yapılan iki bombalı saldırı sonucunda 241 ABD deniz piyadesi ile 56 Fransız askeri öldü. Saldırının sorumluluğunu Lübnanlı iki Şii grup üstlendiğinde cevap olarak, ABD savaş gemileri Beyrut'un Şii yerleşim bölgelerini günlerce bombaladı (Bu grupların İran tarafından desteklendiği iddia edilmiştir). Sonuçta ABD ve Fransa Beyrut'u ve Lübnan'ı terk etmek zorunda kaldılar. Bu iki ülke de 1982 yılında Lübnan'ın ve dolayısı ile Beyrut'un İsrail tarafından işgal edildiğini, Yaser Arafat dâhil FKÖ militanlarının Lübnan'dan çıkarıldığını, bu yüzden kendilerinin sivil halkı korumak için bölgeye geldiklerini söylediler ve kendilerine karşı yapılan saldırının geçerli bir nedene dayanmayan terörist bir eylemden başka bir şey olmadığını iddia ettiler.⁵

1985 yılında ise, kendilerinin Hizbullah militanı olduğunu söyleyen militanlar, TWA (*Trans World Airlines*) adlı bir ABD şirketine ait yolcu uçağını Atina-Roma seferi sırasında kaçırmışlar ve İsrail hapishanelerindeki Şii militanların serbest bırakılmasını istemişlerdi. Günlerce süren pazarlıkta Suriye

⁴ James Bill, *The Eagle and the Lion, the Tragedy of American-Iranian Relations*, New Haven: Yale University Press, 1988, ss. 302-303.

⁵ Robert Fisk, *Pity the Nation: Lebanon at War*, London: Andre Deutsch Limited, 1990, ss. 537-627

etkin rol almış, İsrail talepleri kamuoyu önünde kabul etmemiş (fakat gizli olarak bazı talepler yerine getirilmiş) militanlar kaçmış ve sorun çözülmüştü.⁶

1990'lı yıllar ile dünyadaki ABD varlıkları hedef olmaya devam etmekle birlikte, bizzat ABD içi hedeflere karşı saldırıların düzenlendiği de görülmüştü. Bu kapsamda, 26 Şubat 1993 tarihinde *Dünya Ticaret Merkezi*'ne yapılan bombalı saldırı oldukça ilginçtir. Bu saldırı sonucunda 6 kişi ölmüş ve bir o kadar da yaralanmıştır. Bu olay terör saldırılarının ABD anavatanına doğru ilerlemesi açısından bir başlangıç noktasıdır.⁷ Sonuçta Mısırlı âmâ bir imam olayın ideoloğu ve planlayıcısı olarak tutuklanmış ve ömür boyu hapse mahkûm edilmiştir. Saldırının sorumluluğunu kabul etmeyen Mısırlı imamın maruz kaldığı insanlık dışı muameleler İslam dünyasında hala dile getirilmektedir.

1996 yılından itibaren Amerikan hedeflerine karşı sistematik bir dizi saldırının ilk örneğini Suudi Arabistan'ın Dahran şehri yakınlarında bulunan Amerikan Askeri Üssüne karşı yapılan bombalı saldırı oluşturur. Bu saldırıda, 19 asker ölmüş, asker ve sivil 500 kişi yaralanmıştır. Ancak bu olay, 1998 yılında Kenya ve Tanzanya'da meydana gelen elçilik saldırılarının etki ve sonuçlarına göre oldukça zayıf kalır. Ağustos 1998 tarihinde meydana gelen ve "İkiz Bombalama" olarak adlandırılan bu saldırılarda, yaklaşık 250 kadar diplomat ve sivil ölmüş, 2000'den fazla kişi yaralanmıştır. Amerikalılara göre bu patlamalar çok profesyonel bir şekilde planlanmıştır. Patlamaların ardında Usame Bin Laden'e bağlı terörist gruplar olduğu ilan edilmiştir. Bir hafta sonra Bin Laden tarafından silah üretiminde kullanıldığına inanılan Sudan-Hartum'daki ilaç fabrikası denizden karaya füzelerle bombalanmıştır. Bu harekât "misilleme ve önleyici" (*retaliatory and preemptive*) olarak nitelendirilmiştir. Aynı zamanda, Afganistan dağlarında da çocuklara islami eğitim verilen okullar ve küçük yerleşim yerleri Hint okyanusundaki ABD savaş gemilerinden fırlatılan füzelerle vurulmuştur. Buraların Laden'in kampları olduğu dünyaya duyurulmuştur.⁸

Bundan birkaç yıl sonra 22 Eylül 2000 tarihinde Bin Laden tarafından Amerikan gemilerine ve hedeflerine yeni saldırılar yapılacağı basın-yayın organlarında duyuruldu. Çok geçmeden 12 Ekim tarihinde Yemen-Aden açıklarında yakıt ikmali yapan *USS Cole* isimli ABD savaş gemisi, yanına yaklaşan bomba yüklü hücum botunun patlaması sonucu ağır hasar aldı.

⁶ William E. Smith, "Terror Aboard Flight 847" TIME Magazine, June 24, 2001

⁷ Lawrence Wright, *The Looming Tower: Al Qaeda and the Road to 9/11*, New York: Alfred A. Knopf Publisher, 2006, s. 178

⁸ Jane Mayer, *The Dark Side: The Inside Story of How The War on Terror Turned into a War on American Ideals*, New York: Doubleday, 2008

Saldırıda 17 ABD deniz subayı öldü, 39 kişi de yaralandı. Saldırının sorumluluğunu El Kaide üstlendi.

11 Eylül 2001 İkiz Kule saldırısı olmasaydı, buraya kadar anlatılan olaylar dünya siyaset sahnesinde etkin rol oynayan bir devletin başına gelebilecek yerel veya sıra dışı (marjinal) saldırılardan başka bir şey olarak değerlendirilemezdi. Ancak, 11 Eylül saldırısı sürgit devam eden süreci alaşağı etmiş ve dünya siyasetini temelden sarsan bir etki yapmıştır. Zira 1989 yılından beri tek başına süper güç olarak sürekli biçimde hegemonyasını yaygınlaştıran bir devlet, ilk defa kendi evinde ve hiç düşünülmeyen bir yöntemle vurulmuştu. Dünyada küreselleşmenin etkileri ivme kazanırken, terör de küreselleşmiş, ABD anavatanı savaş alanı içine çekilmişti.

İmajı bakımından ABD, kendi tarihinin hiç bir döneminde bu kadar sarsıcı bir darbe almamıştır. Hatta Vietnam'daki yenilgi ve askeri kayıplar bile 11 Eylül olayları ile karşılaştırılamayacak kadar mevzii'dir. Dolayısı ile bu saldırıya karşı verilecek cevap da bir o kadar sarsıcı ve yok edici olacaktı. Olaydan birkaç saat sonra saldırının Usame Bin Laden önderliğindeki El Kaide Örgütü tarafından planlandığı ve gerçekleştirildiği ilan edildi. Bir kaç gün sonra da, Afganistan'daki Taliban rejimine, Usame ve yakın arkadaşlarının teslimi için kesin uyarı (ültime) verildi. Taliban'ın buna yanaşmaması üzerine, Usame Bin Laden'in saklanmış olabileceği bölgeler bombalandı. Çeşitli uluslararası kuruluşlar bu saldırıda 60 binden fazla insanın öldüğünü duyurdular. Bu tarihte başlayan Amerikan (İngiliz) işgali sonrasında Aralık ayına varmadan Taliban rejimi yıkıldı. ABD öncülüğündeki koalisyon güçleri Afganistan'a yerleşti ve Hamid Karzai başkanlığında geçici hükümet kuruldu.

İkiz Kule saldırısına verilen cevabın ikinci adımı ise Irak'ın işgali olmuştur. Ancak burada daha tedrici bir yönteme başvuruldu. Önce, Irak'ın *Kitle İmha Silahlarını (KİS)* yok etmesi, bu konudaki tüm tesislerini Birleşmiş Milletler denetçilerine açması ve BM ile işbirliğini sürdürmesi istendi. Irak hükümeti, elinde mevcut KİS olmadığını iddia ederek buna direniş gösterdiğinde, rejim için sonun başlangıcı evresine çoktan girilmişti. Kuveyt, Katar ve Suudi Arabistan'daki ABD askeri varlığı artırıldı ve Mart 2003 yılında Irak işgali başladı. İki ay gibi kısa sürede ülkenin kontrolü ABD öncülüğündeki koalisyon güçlerinin eline geçti. Birkaç yıl içerisinde Saddam Hüseyin ve adamları yakalanarak idam edildi. Ancak, bugüne kadar Irak'ta KİS olduğu veya Usame bin Laden'e yardım edildiğine dair herhangi bir kanıt

ulaşılamadı. Üstelik devrin başkanı Bush, bu tür iddiaların abartılmış olabileceğini, hatta CIA'nın kendisini yanılttığını itiraf etti.⁹

11 Eylül sonrası ABD'nin ilan ettiği terörle savaş, *önleyici vuruş* (*preemptive strike*) konsepti çerçevesinde devam etmektedir. Bu kapsamda, Endonezya, Suudi Arabistan, Türkiye, İspanya, Mısır, İngiltere, Hindistan, Kenya ve Fransa'da büyük ölçüde ses getiren önemli terör saldırıları gerçekleşmiştir. Bu saldırılarda hedef Batılı güçler olmakla beraber, bunların tepesine ABD yerleştirilmiştir

Bugün birçok ülkede yapılan sayısız araştırmada, ABD'nin imajının sürekli kötüleştiği, dünyanın karşı karşıya kaldığı sorunların temelinde bu ülke politikalarının yattığı tespitleri yapılmaktadır. Özellikle İslam dünyasında ABD'nin politikaları bariz şekilde eleştirilmekte, neredeyse her kötülüğün kaynağında bu ülke görülmektedir. Amerikan politika tarzının pragmatik ve çıkarıcı temellere oturduğu göz önüne alındığında birbiriyle çelişik politikaların arasından hiçbir zaman çizgisinden sapmayan bir İsrail desteği göz önüne alındığında, bu politikalardan zarar görenlerin bu şekilde düşünmelerinden daha doğal ne olabilir ki. Bu çalışmada kısa olarak ABD'nin bu noktaya nasıl geldiği ve geniş İslam topluluklarının öfkesine neden maruz kaldığı sorusunun yanıtı aranacaktır.

2. ABD Tarihinin Olumsuz Mirası

2.1. Amerikan Kızılderililerinin Sistemik Olarak Yok Edilmesi

Kuşkusuz Amerikan kıtasında Kızılderili olarak adlandırılan yerli unsurların sistematik biçimde yok edilmesi ile ilgili olarak ilk yüzyıllarda dünyanın veya İslam dünyasının ilgisinin fazla olmadığını söylemek şaşırtıcı olmaz. Zira kitle iletişim ve ulaşım imkânlarının çok sınırlı olduğu bu dönemlerde pek fazla bir habere rastlanılmaması normal bir hadisedir. Gerçekte Kızılderili meseleleri özellikle ABD'nin dünya siyaset sahnesine çıktığı dönemlerde ilk olarak araştırmacılar tarafından daha sonra da siyasetçiler ve halk önderleri tarafından dile getirilmiştir. Vietnam Savaşının ateşlediği 68 kuşağındaki anti-Amerikan düşünceler, Filistin sorunu kapsamında İslam dünyasında da yankı bulmuştur.

ABD'nin serüveni, yeni kıtanın 1500'lü yıllar ile birlikte yerleşime açılmasıyla başlar. Bütün tarih kitaplarında Christopher Columbus'un 1492 yılında bu kıtayı İspanya adına keşfettiği ve bundan sonrada akın akın Avrupa'lı güçler tarafından yerleşime açılarak kolonileştirildiği yazılıdır.

⁹ Ünal Gündoğan, *Amerikan Yüzyılı Amerika Birleşik Devletleri'nin Yükseliş Öyküsü ve 11 Eylül 2001* Ankara: Liman Kitapları, 2008, s. 249

Buraya kadar hikâyenin bilinmedik bir tarafı yok. Ancak, filmlere konu olmaktan ziyade üzerinde fazlaca durulmayan bir başka boyut ise aslında kıtanın Avrupa'lı yerleşimlerinden çok önce “yerli sakinleri”nin bulunduğu. Kuzeyde Kızılderililer ile Eskimolar, güneyde ise Maya ve Aztek uygarlıklarından kalma yerli halklar, kıtada kendilerine has kültürleri ve yaşam tarzları ile varlıklarını sürdürmekteydiler. Bernard Lewis'in ifade ettiği gibi, kıtanın keşfi yerliler için tam bir yokoluş sürecinin tam da başlangıcını oluşturur:

“...Batı yarıküresi beyaz adamın gelip fetih ve sömürüye girişmesinden çok önce yerinde duruyordu; beyaz adamın gelişi çeşitli eski uygarlıkları yıkarken, pek de yeni bir uygarlığın yaratılmasını getirmiş sayılmazdı... Kutlamaya gelince, bunun bir kutlama vesilesi değil, olsa olsa mağdurlar açısından bir matem ve herhangi bir biçimde suçun failleriyle özdeşleştirilebilecek kimseler açısından bir pişmanlık ve dövünme vesilesi olduğu...”¹⁰

Bugün, kıtanın keşfi esnasında en ılımlı hesaba göre 10, bir diğerine göre ise 40 milyon Kızılderilin akıbeti hakkında çeşitli araştırmalar yapılsa da, bu halkın Avrupalı yerleşimciler tarafından maruz bırakıldıkları katliam ve insanlık dışı muameleler üzerinde yeterince durulmamaktadır. Hollywood yapımı *western* tarzı filmlerde daha çok “beyazların kafa derisini yüzen, çocuk-kadın kaçıran, masum beyaz vatandaşların evlerini ateşe veren, yerleşimci konvoylarına sebepsizce saldıran” Kızılderili imajı hâkimdir. Bu filmlerden bazıları biraz insaf ölçüsünde kızıl derililerin haklarını teslim etse bile, yaklaşık 200 yıl süren dramın boyutlarını ortaya koymaktan uzaktır. Yine bu filmlerde görüldüğü üzere, “ellerinde ok ve yayları, altlarında eğersiz atları” ile akın akın “ateşli silahları bulunan” beyazların üzerine vahşice ve delirmişçesine saldıran yerlilerin, en azından ilk saldırılardan sonra kendi silahları ile diğerlerinin silahları arasındaki farkı hissedemeyecek kadar aptal olmadıklarına göre, neden ölümüne (ölmeleri kesin) savaştıklarını anlamak gerekir. Gerçekten de, maruz bırakıldıkları muameleler sonrasında ümidi kalmayan bir halkın yapabileceği en son şey olan “onuruyla ölmek” kavramı tam da bu olsa gerek.

Kuzey Amerika'daki Kızılderililer ABD kurulana kadar sistematik biçimde katledilmişler, topraklarına el konulmuş, yaşadıkları yerler talan edilmiş, sahip oldukları zenginlikler Avrupa'ya kaçırılmış, bir kısmı köleleştirilmiştir. ABD kurulduktan sonra kıtanın kuzeyine hâkim olan “hukuk” çerçevesinde birkısım hakların kızıl derililere sağlandığı, bunlara kimi yaşam alanlarının tahsis edildiği ve daha çok kültürel anlamda varlıklarının devamının garanti altına alındığı görülmektedir. Ancak, bu tarihlerde, kıta

¹⁰ Bernard Lewis, *Çatışan Kültürler: Keşifler Çağında Hristiyanlar, Müslümanlar, Yahudiler*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1995, ss. 1-2

doğudan Batıya doğru altın ve macera arayan beyaz adamın hâkimiyeti altına çoktan girmiş ve kızılderililer bir tehdit olmaktan çıkarılmıştır.¹¹

Sonuçta, ABD'nin devlet olarak kızılderililerin soykırımı uğratılmasındaki rolü tartışılabilir, ancak, bu devleti kuran insanların “özgürlük-macera-heyecan-zenginlik” arayışlarının nelere mal olduğunun düşünülmesi gerekir.¹² Bu da insani değerler bakımından ABD'nin sorumluluğunu ortadan kaldırmaz. ABD'nin kuruluşuna kadar ve bir müddet de kurulduktan sonra kızılderilileri sistematik olarak yok eden, kurulduktan neredeyse yüzyıl sonrasında köleliği yasaklayabilen (iç savaşla birlikte), bir yüz yıl kadar sonra ancak ırk ayırıcılığının gerçek anlamda yasaklandığı bir ülkenin kurucu unsurları ve şu an devam eden hâkim kültürünün, dünyanın diğer yerlerinde yaşayan insanları nasıl değerlendirebileceğini bu örneklerden anlamak çok zor değil. Üstelik, yasal olarak kölelik kalkmış olsa da, toplumsal ve ekonomik hayatta ırk ayırıcılığının tamamen ortadan kalktığını söylemek gerçekten zor.

2.2. Kölelik ve Köle Ticareti

ABD'nin kurulması sürecinde ilk yüz kızartıcı vaka Kızılderililerin önce yaşam alanlarının ve sonra da bizzat kendilerinin yok edilmesi ise, ikincisi şüphesiz kölelik müessesesi ve ticaretidir. Tarihsel bir süreçte bakıldığında köleliğin sadece Amerika'ya has bir olgu olmayıp, çok eskiden beri insanları ucuz işgücü, hizmetçi ve savaşçı asker olarak köleleştiren medeniyetlerin var olduğunu söyleyebiliriz. Özellikle ilkçağdan modern zamanlara değin yapılan savaşlar sonucunda esir düşen insanların köleleştirilmeleri kadim bir gelenektir.

ABD'deki köleliğin tarihi ilk yerleşimcilerin tarihiyle başlar ve mutad savaşlar sonrasında esir düşen erkek ve kadınların köleleştirilmesinden çok farklıdır. Amerikan köleliği tarihsel olarak daha çok “köle ticareti” üzerine kurulmuştur ve Afrika'nın bakir alanlarından zorla toplanıp, Avrupa ve Amerika pazarlarında satılan siyahi insanların dramları ile doludur. İlginçtir ki kayıtlara göre Afrika ile Amerika kıtası arasında yapılan ilk köle ticareti, daha kıtanın keşfi üzerinden 20-25 yıl geçmeden başlamıştır. 1519 yılında İspanyol köle tacirleri kıtaya ilk seferlerini yapmışlar, bu tarihten sonra yüzyıllar

¹¹ Katie Marsico, *The Trail of Tears- The Tragedy of the American Indians*, New York: Marshall Cavendish Benchmark, 2009; Roger L. Nichols, *American Indians in U.S. History*, Norman: University of Oklahoma Press, 2004; James Adair, *The History of the American Indians*, Tuscaloosa: The University of Alabama Press, 2005

¹² ABD resmi rakamlarına göre bugün 2 milyon civarında kızılderili yaşamaktadır. Bu da 200 yıl önce hatırı sayılır bir nüfusun ne ölçüde bir yokoluşa karşı karşıya olduğunu çok çarpıcı biçimde açıklamaktadır. Bknz: “Top 25 American Indian Tribes for the United States: 1990 and 1980” *U.S. Bureau of the Census, August 1995*

boyunca köle ticaretine devam etmişlerdir. Özellikle 1640-1865 yılları arasında bugünkü ABD sınırları içerisinde Afrikalı siyahların köle olarak alınıp satılmaları ve zorla çalıştırılmaları yasal bir uygulamadır. 1860 yılında yapılan nüfus sayımına göre, toplam 12 milyon nüfusun 4 milyon kadarı kölelerden oluşmaktaydı. Kölelik daha çok Güney eyaletlerinde yaygındı ve tarımsal faaliyetlerde hayati öneme sahipti. Bu da ucuz, hatta bedava işgücü demektir.¹³

Amerikalı köle sahiplerin, hem koloni dönemlerinde (ABD öncesi) hem de, ABD sınırları içerisinde kölelere karşı insanlık dışı uygulamalarının hikâyeleri birçok tarih kitaplarına ve romanlara konu olmuştur. Afrika veya dünyanın başka yerinden ırkları, dinleri ve kültürleri sebebiyle zorla alınarak köleleştirilmeleri, bir mal gibi para ile alınıp satılmaları, insan tahammülünün üstünde bir çalışmaya zorlanmaları, ağır şiddete maruz bırakılmaları, din ve kültürlerini yaşamalarına müsaade edilmemesi, aile hayatı kurmalarına çoğu zaman izin verilmemesi, uygunsuz ortamlarda (ahır, baraka, hayvan barınakları vs) ve uygunsuz durumlarda (zincire vurulmaları, dövülmeleri, hakarete uğramaları, işkence edilmeleri ve bazı uzuvlarının yok edilmesi vs) yaşatılmaları, kadınlarının tecavüz veya hak iddia edilerek suistimal edilmesi, hristiyanlaştırılmaları, sağlık ve bakımlarının ihmal edilmesi, kısacası her açıdan ayrımcılığa tabi tutulmaları Amerikan köleliğinin belli başlı özelliklerindedir.¹⁴

Bütün bu insanlık dışı uygulamalar pek doğal olarak insanlık vicdanında kölelik karşıtı düşünce ve hareketlere temel oluşturmuştur. Bu durum 1860'lı yıllardaki iç savaşın başlatıcı faktörlerinden birisidir. ABD'de kölelik ancak 1865 yılında anayasa değişikliği ile yasaklanmıştır. Bu noktada iç savaş Amerikan siyasetinin çelişik iki boyutunu ortaya koyması bakımından önemli bir olaydır. Şöyle ki, Amerikan vatandaşları köleliğin kaldırılması için bir savaş yürütmüşler ve canlarını ortaya koymuşlardır. Bu durum gerçekten övünülecek bir tutumdur. Ancak unutulmaması gereken diğer boyut ise, yine Amerikan vatandaşlarının bir diğer yarısının da köleliğin kalkmaması için savaş vermesi ve canlarını ortaya koymalarıdır ki bu da utanç vericidir. Bugün Afro-Amerikan olarak adlandırılan siyahlara karşı yapılan ırk ayrımcılığı

¹³ Bknz: Paul E. Lovejoy, *Transformations in Slavery: A History of Slavery in Africa*, New York: Cambridge University Press, 1991; Robert William Fogel, *Without Consent or Contract: The Rise and Fall of American Slavery*, New York: Norton Paperback, 1991; David Brion Davis, *The Problem of Slavery in Western Culture*, New York: Oxford University Press, 1988

¹⁴ Bknz: Kenneth M. Stampp, *The Peculiar Institution: Slavery in the Ante-Bellum South*, New York: Alfred A. Knopf, 1956; Robert William Fogel and Stanley L. Engerman, *Time on the Cross: The Economics of American Negro Slavery*, Boston: Little, Brown and Company, 1974.

uygulamaları günlük yaşamdan hâlâ silinememiştir. Neredeyse her gün dünya mediasında bu konuda haberler ortaya çıkmaktadır.¹⁵

İnsanların renkleri ve inançları nedeniyle köleleştirilmeleri İslam inancına ve itikadına aykırıdır ve ABD'deki bu ırk ayırıcılığı İslam dünyasında özellikle tarihi süreçte zulüm gören siyahi halklara karşı bir sempatinin oluşmasına yol açmıştır: Tabii ki o kadar da köleci zihniyetlere karşı da antipatiye neden olmuştur. Şüphesiz ki İslam dünyasında ABD karşıtlığını meşrulaştırma araçlarından birisi de budur.

2.3. Hiroşima ve Nagazaki'nin Anlamı

ABD'nin I. ve II. Dünya Savaşları'na katılmasının hikâyesi hakkında tarih kitaplarında oldukça fazla bilgi bulunmaktadır. Burada ABD'nin imajı açısından en önemli konu, bu devletin gerçekte egemenlik iddialarını dünya çapında bir hegemonyaya çevirme isteğinin meşrulaştırma girişimi olan ancak sürekli biçimde özellikle Amerikalılar tarafından idealist/hümanist/barışçıl politikanın ana eksenini olarak lanse edilen *Wilson Prensipleri* ile Hiroşima ve Nagazaki şehirlerine atom bombası atılması arasındaki gerilimdir. Wilson prensipleri temel insani değerleri içeriyor görünse de, aslında dünya siyasetini ABD'nin yönlendirmesi yolunda bir girişimden başka bir şey değildir. Tarihsel süreçte görüldüğü üzere, Wilson Prensiplerinin gerisinde yatan niyetlerden birisi, o zamana kadar uygulanmakta olan yerleşik uluslararası siyaset kurallarının baştan sona yeniden biçimlendirilerek, dünya nüfus bölgelerinin paylaşımında hak sahibi olmak, ya da en azından kendisine küresel ölçekte bir yer açılmasını sağlamaktır. Bu açıdan bakıldığında, Wilson Prensipleri, 20. yüzyıla değin gelen Avrupa merkezli uluslararası siyasetin giderek II. Dünya Savaşı'na kadar ABD-Avrupa eksenine kayması, savaştan sonra ABD-Sovyetler Birliği ilişkileri etrafında şekillenmesi, 1990'lardan itibaren ise ABD merkezine yerleşmesi sürecinin en önemli başlangıçlarından birisini oluşturmaktadır. Bir zamanlar *Monroe Doktrini*'nin Avrupalı güçlere karşı ortaya koyduğu meydan okuma, Wilson prensipleri ile Avrupa tarafından şekillendirilmiş dünyaya karşı deklarasyon şekline bürünmüştür.

Biz bu noktada iyi niyetimizi koruyalım ve Wilson Prensiplerine ideal açıdan bakalım: *savaşların engellenmesi, insan haklarının korunması, herkesin kendi kaderini kendisinin belirlemesi, vs., vs.* O takdirde, Japonya'ya atılan atom bombaları nasıl anlamlandırabiliriz? Şüphesiz Japonya'nın iki şehrine atılan atom bombası birkaç açıdan önemli sonuçları beraberinde getirmiştir. Öncelikle, tüm devletler bu silahın muazzam yıkıcı etkisini not etmişler ve ABD'nin askeri gücü karşısında direnemeyeceklerini (başta Japonya olmak

¹⁵ Alan Axelrod, *Political History of America's Wars*, Washington; CQ Press, 2006, ss. 187-222

üzere) peşinen anlamışlardır. Dolayısı ile ortaya çıkan güç dengesizliğinin giderilmesi için nükleer silaha sahip olma güdüsü, özellikle büyük devletler için acil bir ihtiyaca dönüşmüş, çok geçmeden Sovyetler Birliği, Çin, Hindistan, Fransa ve İngiltere gibi ülkeler nükleer silah üretme kapasitesi geliştirmişlerdir. Nükleer silahlara sahip olma yarışı çılgın bir rekabete dönüşse de sonuçta birbirine rakip ülkelerin nükleer silaha sahip olması ile bir dengeye oturmuştur ki buna “Dehşet Dengesi” denilmektedir. Kitle İmha Silahlarına (Nükleer, Kimyasal, Biyolojik) sahip olmak bugün bile birçok ülke askeri stratejisinin gizli gündemini oluşturmaktadır. Bir diğer sonucu da bu silahların verebileceği zarar boyutu düşünüldüğünde, çatışmaların daha çok bölgesel/yerel hale gelmesi olmuştur. Artık yerel savaşlar ve sınırları aşan terör/tedhiş örgütlerinin eylemleri ön plana çıkmıştır. Devletler bu örgütler eliyle diğerleri üzerindeki politikalarını uygulamaya çalışmaktadırlar ve bu tür faaliyetlerin yoğunluğu daha önce görülmedik bir şekilde artmıştır.

ABD'nin atom bombalarını sivil insanların yaşadığı yerlerde kullanması ve burada meskûn sivil halkın topyekûn öldürülmesi, şehrin tüm kültürel, doğal ve insan yapımı yaşam alanlarının yok edilmesi karşısında ortaya konulabilecek gerekçelerin hiç bir anlamı bulunmamaktadır. Savaşların yüzyıllardır var olduğu, ancak, savaşlarda dahi etik kuralların yaygınlaşması için büyük çabalar sarfeden “ahlaki öğretiler” ve “öğreticiler”in bulunduğu bir dünyada, ABD'nin sürekli kullandığı “nükleer bombalar kullanılmazaydı savaş daha uzun sürer ve daha çok insan ve mal kaybı olurdu” söyleminin inandırıcılığı tartışma konusudur. Wilson Prensiplerinin samimiyeti 20-30 yıl içerisinde Japonya'da acı bir şekilde sınanmıştır. Bu gerçek ABD ile ilgili tüm yorumlarda zihnin bir köşesinde durmaktadır.

3. Soğuk Savaş, Liberalizmin Zaferi, Medeniyetler Çatışması ve 11 Eylül 2001: Saldırıları, İşgaller, Ülke İçi Müdahaleler, Suikastlar

ABD'nin ilk küresel savaşı olan 1898 İspanya savaşından beri, ilk önce Latin Amerika, sonra Uzak Doğu Asya ve daha sonrasında tüm dünyadaki ülkelere, siyasi rejimlere ve yaşam pratiklerine karşı ortaya koyduğu politikalar, dünyanın birçok yerindeki kitlelerin ABD'den yabancılaşmasına, yabancılıktan düşmanlığa ve oradan da nefrete sebep olmaktadır. İngiltere'nin önemli oyun yazarlarından Harold Pinter yine önemli bir İngiliz edebiyat dergisine (*Granta*) yazdığı makalesinde bu gerçeği şu şekilde açıklamaktadır:

“Guatemala, El Salvador, Türkiye, İsrail, Yunanistan, Uruguay, Doğu Timor, Nikaragua, Güney Kore, Arjantin, Şili, Filipinler ve Endonezya'da yüzbinlerce insan ABD tarafından kışkırtılan ve desteklenen güçler tarafından öldürülmüştür... Dünyadaki sayısız özgürlük hareketi, Amerikalı liderlerin “iyi çocuklar” diyerek maskeleydiği kaba baskıcı yönetimler tarafından bastırılmıştır... 11 Eylül bu maskenin düşürülmesidir... Amerika şimdi çıplak vaziyettedir... ve dünyanın gelmiş geçmiş ve sadece bombalama ve ölüm

*dilinden anlayan en tehlikeli gücüdür... ABD dünyaya karşı savaş ilan etmiştir...*¹⁶

Şimdi son yüzyılda meydana gelen ve ABD'nin ister perdenin önünde veya gerisinde bulunduğu olaylardan bazılarını kısaca aktaralım. İlk olarak Uzak Asya'dan Filipinlerden başlayalım. Filipinler 16. yüzyılda İspanyolların egemenliğine girmiş bir adalar topluluğudur. İspanyol yönetimi üç asra yakın bir zaman ada halkını baskı altında tutmayı başarmıştır. 18. yüzyılda ise İngiltere ucuz işgücü ve doğal kaynaklar için bu bölgedeki kimi adalara sızabilmiştir. Filipinler üzerindeki İspanyol hâkimiyeti 1898 Amerika-İspanya savaşı sonrasında sona ermiştir. Bu tarihten sonra ABD tarafından yapılan ilk açıklamalar Filipinlilere bağımsızlıklarının verileceği şeklindedir. Ancak, bu vaat kısa bir süre sonra unutulacak ve adalar satın alınarak sonrasında işgal edilecek, ülkelerini öncesinde İspanyollara, sonra ABD'ye karşı savunmak isteyen ulusal kurtuluş örgütlerinin mensupları yok edilecektir. Daha sonraki yıllarda ortaya çıkan direniş hareketleri de yine kaba biçimde bastırılmıştır.¹⁷

Doğal olarak işgalin asıl amacı doğrultusunda 1909 yılında Filipin pazarları ABD mallarına ve yatırımlarına açılmış (gümrüklerin kaldırılması ve ABD işadamlarının yatırım yapmasının önündeki engellerin kaldırılması) ve bölge ekonomisi tam olarak ABD'ye bağlanmıştır. 2. Dünya Savaşı esnasında bir müddet Japonlar tarafından işgal edilen adalar, 1945 yılında bağımsızlığına kavuşmuştur. Ancak 1946 yılında yapılan Amerikan-Filipinler Askeri Anlaşmasına göre, ABD Filipinler'e askeri eğitim ve danışmanlık sağlayacak ve bu ülkede 99 yıllığına (daha sonra 25 yıl olarak kısaltılmıştır) 16 askeri üs bulunduracaktır. Böylelikle, bağımsızlık sonrası elde edilen ekonomik ayrıcalıkların yanında askeri olarak da Filipinler ABD'nin kontrolünde kalmaya devam etmiştir.¹⁸ Kısacası, Filipinler'in bağımsızlığı sadece kâğıt üzerinde kalmıştır. İlk başlarda bütün bunlara karşı çıkmayan ancak giderek ağır bir tonda ABD karşıtlığı söylemler geliştiren Devlet Başkanı Elpidio Quirino, 1953 yılındaki seçimlerde koltuğu Ramon Magsaysay'a kaptırmıştır. Bugün birçokları Magsaysay'ın ABD tarafından işbaşına getirildiğine inanmaktadır. Özetle, İspanyol veya ABD işgallerine direnen geniş kitlelerin yok edilmesi, bu süreçte sivillerin ağır can ve mal kaybına uğramaları, Filipin siyasetinin büyük ölçüde ABD etkisi altında şekillenışı, ABD'ye tanınan ticari ve ekonomik ayrıcalıklar sayesinde bağımsız ve kendine yeterli bir Filipin

¹⁶ Harold Pinter'in değerlendirmeleri için bkz: *Granta*, Vol. 77 (Spring 2002), ss. 66-69

¹⁷ Türkaya Ataöv, *Amerikan Belgeleriyle Amerikan Emperyalizminin Doğuşu*, Ankara: Doğan Yayınevi, 1968, ss. 94-99

¹⁸ J.M. Roberts, *Twentieth Century: The History of the World, 1901-2000*, New York: Penguin Books, 1999, ss. 102-106

ekonomisinin oluşamayışı bugün Filipinler'deki ABD aleyhtarı grupların temel hareket noktalarını oluşturmaktadır.¹⁹

1898-1959 tarihleri arasında Küba toprakları da sayısız defalar ABD tarafından işgal edildi. Bu ülke zamanla siyasi-ticari-ekonomik açılarından ABD'nin uydusu haline geldi ve resmi olmasa da ABD'nin bir sömürgesi konumundaydı. Bu süre zarfında, ABD, Küba'daki iç çatışmalara ve önemli siyasal/ekonomik konulara sürekli müdahale ederek, Küba'dan vazgeçmeyeceğini güçlü biçimde hem ada halkına, hem de dış dünyaya hatırlattı. 1959 yılında Fidel Castro öncülüğündeki gerillaların Batista rejimini devirmesi ile Küba'daki Amerikan nüfuzu kırıldı. 1969 yılında Castro rejimini devirmeye dönük bir operasyon (*Domuzlar Körfezi Çıkarması*) yapıldıysa da, bu harekât başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Bu durum karşısında Castro yönetimi Sovyetler Birliği ile ideolojik ve askeri işbirliğine gitmiş ve yönetim giderek Sovyet etkisi altına girmiştir. O günden bu yana ABD-Küba ilişkilerinin genel çerçevesini sosyalist yönetimin çökertilmesi çabaları (füze krizi ile birlikte), insan ve uyuşturucu kaçakçılığı ve her konuda ağır tonlu suçlayıcı retorik belirlemiştir.²⁰ Küba konusu, Filipinler gibi, bağımsızlık savaşı veren veya bu savaşlar sonucu kendi devletlerini kuran halklar ve devletler nezdinde ABD imajına sürekli darbe vurmuştur.

20. yüzyılın ikinci yarısının hemen başlarında patlak veren Kore Krizi ve savaşı Asya halklarının tarihinde etkileri hala süren bir konuma sahiptir. Kuzey Kore'nin tüm Kore adasını zorla birleştirmek için giriştiği saldırıya, Güney Kore ile birlikte ABD öncülüğündeki Birleşmiş Milletler kuvvetlerinin karşılık vermesiyle süren 3 yıllık savaş, Soğuk Savaş döneminin ilk ve en büyük çatışmasıdır. Bu savaşın nedenleri, süreçleri ve sonuçlarından daha çok ABD'nin savaş esnasında bir seçenek olarak nükleer silah kullanımını tartışması ve çok açık olmasa da savaşan tarafları bununla tehdit etmesi (Kuzey Kore ve gerekmesi durumunda Çin Halk Cumhuriyetine karşı) ABD'nin savaş etiği konusunda hala İkinci Dünya Savaşından beri aynı noktada olduğunu göstermiştir. Böylelikle ABD'nin daha önce denediği yöntemlere yeniden başvuracağını kanıtı olarak birçokları tarafından dile getirilmiştir.²¹ Böylesine sivil-asker demeyip, kullanıldığı yerde tüm halkı katleden bir silahı daha önce

¹⁹ Gregorio F. Zaide, *Philippine History and Government*, Manila: National Bookstore Printing Press, 1984.

²⁰ K.E. Meyer ve Tad Sulz, *The Cuban Invasion; The Chronicle of a Disaster*, New York: Praeger Publications, 1962

²¹ Kore Savaşı esnasında ve sonrasında nükleer silah kullanımı etrafında yapılan tartışmalar için bkz: Roger Dingman, "Atomic Diplomacy during the Korean War" *International Security*, Vol. 13, No. 3 (Winter, 1988-1989), ss. 50-91; John Lewis Gaddis, *We Now Know: Rethinking Cold War History*, Oxford: Clarendon Press, 1997, ss. 85-112

Hiroşima ve Nagazaki'de kullanan bir devletin tehditlerini ciddiye almak gerekirdi. Sovyetler Birliği, Çin ve Kuzey Kore bir ölçüde olsa bu tehdidi dikkate alarak çatışmaları durdurmaya razı olmuşlardır.²²

Dünya'da tüm zamanlarda ABD karşıtlığından çok daha fazlasına, ABD düşmanlığına kaynaklık teşkil eden en önemli konulardan birisi de şüphesiz 1965-1973 Vietnam Savaşıdır. Bu savaş her açıdan ABD için tam anlamı ile bir fiyasko ile sonuçlanmıştır. Her şeyden önce ABD bu savaşa girmekteki amacı olan kuzeydeki Komünist rejimin güneye inmesine mani olamamış, binlerce askerini kaybetmiş ve binlercesi yaralanmış, yüzbinlerce Vietnamlı militan veya sivil ölmüş, milyarlarca ABD Doları kaybedilmiş ve ayrıca ABD ordusunun yenilmezliğine duyulan inanç sarsılmıştır. Üstelik başta Avrupa olmak üzere dünyanın birçok yerinde, Vietnamlı sivillere karşı yaptıklarından dolayı ABD'nin ülke olarak imajı ağır bir darbe almış ve büyük protestolarla karşı karşıya kalmıştır. 1968 olayları ve de kuşağı olarak adlandırılan süreç gerçekte Vietnam Savaşına dünya halklarının karşı koyma sürecinden başka bir şey değildir. Zira bu savaşta ABD askerlerinin hiçbir kural tanımadan sıradan insanları öldürmeleri, toplu katliam yapmaları, ormanları, köyleri ve şehirleri aleni biçimde tüm dünyanın gözü önünde tahrip etmeleri savaş ahlakı açısından yüzkarası örnekler olarak tarihe kayıt olmuştur. İlginç bir şekilde ABD'nin savaş suçları kendi kamuoyu tarafından dahi lanetle karşılanmış, yaptıklarından ötürü sonradan bunalım geçiren gazi askerlerin rehabilitasyonu için yüklü miktarlarda sağlık harcamaları yapılmış, bu askerlerden birçoğu cinnet geçirerek sayısız katliamları kendi ülkelerinde de gerçekleştirmişlerdir. Kısacası uluslararası literatüre *Vietnam Sendromu* olarak geçen kavram tam da bu durumu tanımlamaktadır.²³

İslam dünyasında anti-Amerikan duygularının gelişmesinde özellikle 20. Yüzyılın ikinci yarısında ABD'nin Filistin/İsrail ve İran politikalarını en başa yazmak durumundayız. Ayrıca kendisi demokrasi konusunda liderlik yapmaya çalışıp, Arap dünyasında ise baskıcı rejimleri desteklemesi de başta Arap ve Müslüman halklar olmak üzere tüm dünyanın dikkatinden kaçmamaktadır. Burada önce İran konusuna değinelim. Sonra ABD'nin İsrail'in emrine sunduğu bazen sınırsız olabilen desteği ile despotların uzun süreler iktidarda kalışlarına katkıda bulunmasını ilerleyen bölümlerde ele alacağız.

ABD-İran ilişkileri en başından beri bir dizi hata üzerinden yürütülmüştür. Bu hataların bir anlamda 1979 İran İslam Devrimine yol açtığı

²² Matthew B. Ridgway, *The Korean War*, Garden City: Doubleday & Company Inc., 1967

²³ Bernard B. Fall, *The Two Viet-Nams: A Political and Military Analysis*, New York: Praeger Publications, 1968, s. 118

dahi iddia edilmektedir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında İran Şahı Muhammed Rıza'nın tam anlamıyla ABD yanlısı politikaları (özellikle Filistin ve petrol konularında), rejime karşı muhalif hareketlerin CIA tarafından eğitilmiş istihbarat teşkilatı SAVAK tarafından kanlı ve sert biçimde bastırılması İran toplumunu ABD karşıtı bir sürece sokmuştur. Ancak bunlardan daha önemlisi 1953 yılında devrilen Milliyetçi Musaddık hükümetinin devrilmesinde CIA parmağının ortaya çıkmasıdır ki²⁴ bu durum İran halkının onurunu yaralamış ve devrimcilerin bu ülkeyi “Büyük Şeytan” olarak nitelendirmesine dahi yol açmıştır. Musaddık darbesinin, İran tarihinde ABD aleyhtarı düşüncelerin ve devrim sonrasında ABD karşıtı politikaların gelişmesinde önemli bir yere sahiptir. İran İslam devriminin başta Ayetullah Humeyni olmak üzere tüm liderlerinin dış politikada en tepeye koydukları “Ne Doğu, Ne Batı, Yalnızca İslam” ilkesinin temellerini bu darbeye aramak yanlış olmayacaktır.

İran rejiminin ve halkının Amerikan karşıtlığının derinleşmesindeki ikinci örnek, İran Havayollarına ait Airbus yolcu uçağının 1988 yılında Körfezde bulunan *USS Vincennes* adlı ABD savaş gemisinden atılan füzeyle düşürülmesidir. 290 yolcu ve uçak mürettebatının öldüğü saldırıda, ABD makamları, füzenin yanlışlık sonucu ateşlendiğini söylese de, resmi olarak İran'dan özür dilememiş ve ölenler için tazminat ödemeye yanaşmamıştır. Ne uluslararası hukukun, ne de birey vicdanının kabul edebileceği bu olay, sadece İran'da değil, tüm dünya kamuoyunda ABD imajını ciddi şekilde zedelemiştir. Yolcu uçağının düşürülmesi, ABD'nin çıkarları veya politikaları açısından hiçbir şeyden çekinmeyeceğinin bir diğer göstergesidir. Aynı zamanda diğer devletlere ve halklarına korku salmıştır. ABD ile savaşı göze almanın sivilleri de içine alabilecek muazzam ve korkunç sonuçları da beraberinde getirebileceği fikri birçoklarında hâkimdir.²⁵

ABD'nin 1980-88 yılları arasında 8 yıl süren İran-İrak savaşında açık biçimde Irak rejimini desteklemesi, hatta Irak'ın savaşı bizzat ABD tarafından cesaretlendirildiği şüphesi, bu savaşta ölen bir buçuk milyondan fazla İran askerinin ölümüne sebep olarak ABD'nin suçlanmasını beraberinde getirmiştir. Savaşın çıkması konusunda ABD'nin rolü tartışılır olsa da, ilerleyen dönemlerde Irak'a verdiği destek hiçbir zaman inkâr edilmemiştir. Savaş esnasında ABD yönetiminin pragmatist politikaları dünya kamuoyunun dikkatinden kaçmamıştır. Savaşın bu kadar uzun bir süre ve yüksek tahribat ile sürmesi her iki tarafın birbirlerine karşı üstünlük sağlamamasını hedef edinen bir politikanın sonucu olarak da değerlendirilebilir. İran üstün pozisyona

²⁴ Kermit Roosevelt, *Countercoup: The Struggle for Control in Iran*, New York: McGraw Hill Press, 1979

²⁵ Ünal Gündoğan, *İran ve Ortadoğu: 1979 İran İslam Devriminin Ortadoğu Dengelerine Etkisi*, Ankara: Adres Yayınları, 2010, ss. 251-301

geçtiğinde Irak'ın, Irak bu konuma ulaştığında ise desteğin kesilmesi siyaset ve ahlak açısından kabul edilebilir bir politika değildi. Nitekim bu konuda da özellikle bölge insanı ABD'nin bu ve benzer politikalarının İsrail karşısında her iki devleti de olabildiğince zayıflatma amacına hizmet etme çabasının bir sonucu olduğunda görüş birliği içerisindeydi.²⁶

İran-İrak Savaşının bitmesi zannedildiğinin veya beklenildiğinin aksine bölgeye barış getirmede. Hatta bu güne kadar süren büyük bir belirsizlik ve yeni bir çatışma sürecinin de başlangıcını oluşturdu. Savaş esnasında kendisinin yeterince desteklenmediğine inanan veya savaş faturasını komşu Arap devletlere ödetmek isteyen ya da, bu sebeplerin yanısıra, "kazanılamamış zaferin halkta meydana getirdiği rejim karşıtı hareketleri bastırmak isteyen" Saddam Hüseyin, 1990 yılında tüm bu zorlukların üstesinden gelebilmenin yolunu bulmuştu: Kuveyt'i işgal etmek, savaş zamanında bu ülkeden (ve Suudi Arabistan'dan) aldığı borçları reddetmek, bu küçük ülkenin büyük petrol rezervlerine konmak ve en önemlisi Arapların tek lideri olduğu fikrini yeniden dikte etmek.²⁷

Bu fikirler bir delilikti ve geçmişinde çok sayıda delilik yapmış olan Saddam Hüseyin rejimi açısından şaşırtıcı değildi. Şaşırtıcı olan ise Saddam'ın bu ve benzeri deliliklerine geçmişte olduğu gibi herkesin saygı göstereceğini beklemesiydi. Halbuki Sovyetler Birliğinin çöküşüne denk gelen bu yıllarda "şartlar değişmişti, dolayısı ile politikalar da değişecekti." İşte bu noktada başlayan olaylar zinciri Ortadoğu coğrafyasını çok daha başka bir şekle kavuşturmuş ve 20-25 yıldır süren belirsizlik ve iç çatışmayı tetiklemişti. Irak'ın Kuveyt'ti işgali ve sonrasında bu küçük ülkeden atılması sürecinde konumuz açısından birinci önemli nokta, ABD tarafından 2003 Mart ayına kadar uygulanan Irak politikasıdır. 12 yıl kadar süren ekonomik ambargo sebebiyle binlerce Iraklı'nın sefalet içerisinde yaşamaması, Saddam Hüseyin'in devrilmesi için zaman zaman başta Bağdat olmak üzere birçok Irak şehrinin ve yaşam kolaylıklarının (elektrik santralleri, su kanalları, köprüler vs) tahrip edilmesi, hem İslam dünyasında, hem de Batı dünyasında ciddi eleştirilere ve hatta suçlamalara yol açmıştır. Bu dönem zarfında gerçekleşen hava bombardımanlarında çoğu zaman sivil halkın zarar görmesi ve toplu olarak

²⁶ Garry Sick, "Trial by Error: Reflections on the Iran-Iraq War," içinde R.K. Ramazani (ed), *Iran's Revolution: The Search for Consensus*, Bloomington & Indianapolis: Indiana University Press, 1990, s. 115; Shireen Hunter, *Iran and the World: Continuity in a Revolutionary Decade*, Indianapolis: Indiana University Press 1990, ss. 60-61; Maziar Behrooz, "Trends in the Foreign Policy of the Islamic Republic of Iran, 1979-1988," içinde Nikki R. Keddie ve Mark Gasiorowski (ed), *Neither East, Nor West: Iran, the Soviet Union, and the United States*, London: Yale University Press, 1990, s.23

²⁷ Ünal Gündoğan, *İran ve Ortadoğu: 1979 İran İslam Devriminin Ortadoğu Dengelerine Etkisi*, Ankara: Adres Yayınları, 2010, ss. 404-408

öldürülmeleri (1996, 1998 sığınak baskınları) ABD imajı açısından ciddi tahribatlara yol açmıştır. Ayrıca, Kürt bölgesinin koruma altına alınarak Irak'ın fiilen bölünmesi Araplar, Türkler ve İranlılar açısından kabul edilebilir değildi. Türkiye ve İran günün birinde bu bölge üzerinden kendi topraklarına yönelik tehdit unsurları oluşabileceği endişesini taşımışlardır ve bunda da haklı çıkmışlardır. Arap milliyetçiliği ise bir Arap devletinin bölünmesine sıcak bakmamaktadırlar. Bugün dünyada, ABD'nin Kuveyt'i kurtarma operasyonlarının “Kuveyti Kurtarmak”tan çok ABD'nin enerji devletlerini (İran, Irak, Azerbaycan, Kazakistan, Türkmenistan, Suudi Arabistan, Körfez Ülkeleri, vs) ve enerji yollarını (Körfez, Hazar, Orta Asya, vs) kontrol altına almak ve dünya çapındaki stratejik egemenliğini garantilemek için yapıldığı konusunda ciddi düşünceler serdedilmektedir.²⁸

Bugün herkes, ABD'nin Irak operasyonlarının gerisinde “*mazlum Irak halkının Saddam'ın zulümden kurtulması*” olmadığını rahatlıkla söyleyebilir. Ayrıca Saddam Hüseyin'in elinde bulundurduğu iddia edilen *Kitle İmha Silahlarıyla* komşularına karşı tehdit oluşturduğu hikâyesi de çökmüştür. Saddam rejiminin düşmesi sonrası yapılan araştırmalarda, ne 11 Eylül, ne de Kitle İmha Silahları ile ilgili herhangi somut bir kanıt ulaşılabilmektedir. Dolayısı ile, ABD tarafından Irak için ortaya atılan iddialar temellendirilememiş ve işgalin meşruiyeti sağlanamamıştır. Nitekim, Amerikan ve İngiliz istihbarat teşkilatları tarafından o dönemde hazırlanan ve Irak rejimini bu iki açıdan suçlayan raporların düzmece olduğu bizzat bu ülkeler tarafından itiraf edilmiştir.²⁹

Bütün bu düzmece raporlar ile başlayan ve 2011 yılına kadar süren fiili işgalin ortaya çıkardığı tablo korkunçtur. Yüzbinlerce Irak'lı asker-sivil çatışmalarda veya ev baskınlarında öldürülmüştür. Hergün yüzlerce insan cesedi bulunmaktadır. İntihar saldırıları günlük yaşamın bir parçası haline gelmiştir. Irak hapishaneleri (El Guraib) ABD-İngiliz askerleri veya Irak güçleri tarafından yapılan korkunç işkence evlerine dönüşmüştür. Sayısız insan yargısız bir şekilde infaz edilmiştir. İşgal güçleri tarafından yapılan tecavüz ve sebepsiz öldürmeler hergün basına yansımaktadır. Yine sayısı bilinmeyen Irak'lı (başta Afganistan ve dünyanın çeşitli yerlerinden getirilen diğer Müslüman tutsaklarla birlikte) ABD'nin Küba'daki Guantanamo üssünde hukuksuz bir şekilde tutulmuştur. Tutuklulara insanlık dışı muamele yapıldığının örnekleri dünya basınına sıkça yansımaktadır. Ülkenin karşı karşıya kaldığı siyasi ve ekonomik istikrarsızlık neticesinde, Irak henüz güçlü

²⁸ Dilip Hiro, *Desert Shield to Desert Storm: The Second Gulf War*, London: Harper Collins Publisher, 1992

²⁹ Karl P. Mueller (ed), *Striking First: Preemptive and Preventive Attack in U.S. National Security Policy*, Washington: Rand Corporation, 2006, s. xviii

bir hükümete kavuşamamış ve ülke güvenliğini sağlayacak kurumlar oluşturulamamıştır. Ülke fiilen üçe bölünmüş durumdadır. Kuzeydeki Kürt bölgesi kendi kurumlarını (parlamento, hükümet ve bakanlıklar, bayrak, para, askeri ve inzibati güçler, gümrük kurumları, vs) oluşturarak bu durumu bir oldubittiye getirmek ve *de facto* bir devlet kurmak istemektedir. Sünni ve Şii gruplar güç mücadelesini kanlı bir gösteriye dönüştürmüşlerdir. Mezhep savaşları sayılabilecek onlarca kanlı baskın ve saldırı Irak gündemini her gün işgal etmektedir. Sünni, Şii, Kürt ve Koalisyon güçlerinin hedef haline getirildiği sayısız intihar saldırıları düzenlenmiş ve binlerce masum kişi hayatını kaybetmiştir.³⁰ Bazı raporlardan basına yansıyan tespitlere göre sadece 2006 yılında kayıtlara geçmiş sivil ölüm sayısı 34 bini bulmuştu.³¹dir. Irak sorunu halen Orta Doğu ve hatta dünya için sonu belirsiz gelişmelere gebe dir ve bu durumun oluşmasında Saddam rejimi olduğu kadar, ABD ve müttefiklerinin de sorumluluğu oldukça büyüktür.

Madalyonun diğer tarafında bulunan Afganistan'ın durumu da Irak'tan hiç farklı değildir. Bu noktada adaletin gereği Afgan sorunlarının temelinde ABD'nin olmadığını söylemek durumundayız. Nitekim bu ülke 20. Yüzyılda önce Rus ve İngilizlerin sonrasında Sovyetler Birliğinin emperyalist politikalarının hedefinde büyük bedeller ödemıştır. 1979 yılına varıncaya değil sürekli işgal ve iç savaşlarla uğraşan ülke halkının kaderi 1979 Sovyet işgali ile bir daha değişmiştir. On yıl kadar sürecek olan işgal Afgan topraklarının ve halkının tükenmesi sonucu kadar, Sovyetler Birliğinin de çöküşünde rol oynamıştır. 1989 yılında Sovyetler Birliği Afganistan'dan çekildiğinde geride yıkımdan başka bir şey bırakmamıştır. Ancak bu tarihten sonra Afganistan'ın sorunları bitmemiş, iktidar mücadeleleri sürekli devam etmiştir. ABD'nin daha önceki yıllarda Sovyetler Birliği'ne karşı mücadelelerinde Afgan mücahitlerine destek verdiği genel olarak bilinmektedir. Ancak bilinmeyen nokta ABD'nin desteklediği bu gruplardan özellikle sonradan El Kaide olarak adlandırılan örgütün sonrasında neden ABD karşıtlığını kendisine bir politika olarak belirlediğidir. Nitekim 1998 yılında, Kenya ve Tanzanya'daki ABD büyükelçiliklerine yapılan saldırılar sonucunda ABD Deniz Kuvvetlerine bağlı savaş gemilerinden Afganistan'ın bazı bölgeleri bombalaması ve saldırıların gerisinde Afganistan'da mukim Usame Bin Laden'in bulunduğu iddiası dünyayı şaşkırtmıştır. ABD bu saldırıları sınırlı tutmuş ve dünya kamuoyuna, büyükelçilik saldırılarına karşı misilleme yapıldığı mesajı verilmek istenmiştir. 11 Eylül 2001 İkiz Kulelere karşı yapılan saldırıya misilleme ise gecikmeden Ekim ayında gelmiş ve Usame Bin Laden'in kendilerine teslim edilmesi notası

³⁰ The Next Iraqi War?: Sectarianism and Civil Conflict" *International Crisis Group*, Middle East Report, NO. 52, 27 February 2006

³¹ <http://www.aljazeera.com.tr/haber-analiz/irak-savasinin-degerlendirmesi>

Taliban rejimine verilmiştir. Bu talebin kabul edilmemesi neticesinde Kasım ayı sonuna kadar ABD ve İngiliz askerleri Afganistan işgalini tamamlayarak Taliban rejimini sonlandırmışlardır. Bugüne kadar geçen süreçte Usame Bin Laden ile İkiz Kule saldırıları arasındaki bağ belgelerle kanıtlanamamıştır. Ayrıca, Usame Bin Laden ile ABD arasında geçmişte açık ilişkilerin bulunduğu dair birçok spekülasyon hala yapılmaktadır. Laden'i ABD'nin yarattığı konusundaki polemik halen sürmektedir. Bu noktada, kesin birşey var ise, o da bu süreçte yüzbinlerce Afgan'ın ölmesi, bir o kadarının yaralanması, ülkenin siyasi ve ekonomik istikrarsızlıkla ve gerilikle boğuşması, uyuşturucu üretiminin ve ticaretinin en önemli ekonomik faaliyet olması, terörün günlük hayatın parçası haline gelmesi ve asker sayısı giderek azalsa da işgalin ne kadar süre daha devam edeceğinin bilinmemesidir.³²

Özetle, ABD son yüz, yüzelli yıllık bir süreçte, sayısız işgal, saldırı, iç işlerine müdahale, muhalefeti ayaklandırma, ABD yanlısı iktidarların devamı için muhalefeti sindirme/yok etme, vb metodlara başvurmuş, bunların sonucunda, daha çok Latin Amerika, Uzak Doğu Asya ve Orta Doğu ülkelerinde siyasi istikrarsızlıklar, iç savaşlar, etnik ve dini çekişmeler, suikastler gündemin baş sıralarına oturmuştur. Üstelik bu şekildeki kaba politikaları neticesinde geçmişin Büyük Britanya Krallığının üzerine yönelen tüm nefret kısa bir zaman içerisinde 50 yıl gibi bir sürede ABD'nin üzerine kalmıştır. Üzerine güneş batmayan Büyük Britanya bu noktada da diplomasi maharetini ortaya koymuş ve İkinci Dünya Savaşı sonrası sömürgelerini terk ederken geçmişte yaptığı zulümlerin faturasını ABD'ye kestirebilmiştir. Şimdilerde ABD'nin üzerine yönelen nefretin bir kısmı da buradan kaynaklanmaktadır.

4. ABD'nin Dış Politikasının Diğerleri Tarafından Algılanışı: Amerikan Pragmatizmi ve Çelişik Politikalar ya da Demokrasi, İnsan Hakları, Özgürlükler Söylemleri ile Dış Politika Farkı

ABD'nin kuruluş felsefesi, kurucu babaları tarafından, eşitlik, özgürlük, federalizm, anayasacılık, insan hakları ve demokrasiye dayandırılmıştır. Bütün bu ilkeler, başta anayasa olmak üzere, birçok resmi belgede vurgulanmakta ve siyasi söylemin odağını oluşturmaktadır. Hatta bu devletin kuruluş ve bağımsızlık bildirgesi aynı zamanda insan hakları ve demokrasi açısından referans niteliğinde bir belge olarak kabul edilmektedir. Ancak, ABD'nin dünya sahnesinde rol almaya başladığı günden itibaren, kendi kurucu ilkeleri ile bağdaşık olmayan sayısız icraatın içinde yer aldığı görülmektedir. Bu noktada, özellikle ABD dış politikasına giderek artan oranda

³² Antony J. Blinken, "Winning the War of Ideas" *The Washington Quarterly*, 25:2, Spring 2002, ss. 101-114

ağır tonlu bir pragmatizmin egemen olduğu sđylenebilir. İnsan hakları-özgürlükler-demokrasi ile ABD dış politikası arasında bir gerilim vardır ve bunu “*ABD dış politikasında demokrasi açığı*” olarak adlandırabiliriz.

ABD'nin savaşlarında ve Soğuk Savaşın ağdalı zamanlarında kendi kurucu ilkelerini çok da hatırlamadığını yukarıda aktardık. Onun savaşlarında kadın, erkek, yaşlı, çocuk demeden sivillerin bir çırpıda ve kitlesel olarak katledilmeleri (Filipinler, Küba, Hiroşima, Nagazaki, Vietnam, vs), insanlık dışı muamelelere maruz bırakılmaları (Afganistan, Irak, Ebu Guraib, Guantanamo, işkence, tecavüz vs) sıkça görölmektedir.

Diğer taraftan, yine ağır tonlarda tüm dünyada liderliğini yürütmekten gurur duyan bu ölke idarecilerinin söylem düzeyinde dile getirdiği bu ilkelerin aksine, çıkarları paralelinde totaliter/baskıcı/müstebit yönetimleri (monarşi, diktatörlük, askeri darbeler vs) desteklemiştir. Amerikan dış politika tarihinde bunların örneği çoktur. Her ne kadar dünyadaki tüm despotik yönetimler ABD'nin eseri değilse bile, kendi çıkarlarıyla örtüştüğu sürece bu rejimlere siyasi destek vermesi, iyi ilişkiler geliştirmesi, halklarına karşı ortaya koydukları kural tanımaz ve keyfi idare biçimlerine katkı sunması ya da en azından ses çıkarmaması, üstelik bu rejimlere mali yardımlarda bulunması da ABD özelinde ilkeler ile dış politika uygulamaları arasındaki gerilimi açıkça ortaya koymaktadır.

Çıkarları aleyhine bir durum oluştuğunda ise bu rejimlerin arkasındaki desteği hemen ve kayıtsız çekeabilmekte ve hatta yıkılmaları için çaba sarfeden çevrelere açık destek vereabilmekte, hatta kimi zaman askeri müdahale kısırtıcılığı yapabilmektedir. Keza, demokratik usuller ile işbaşına gelmiş yönetimleri dahi devirmek için gizli yıkıcı faaliyetlerde bulunanları desteklemekten çekinmemiş, bazılarında bizzat kendisi rol almıştır. Bunun en açık ve en büyük örneği, seçimle işbaşına gelen İnan Başbakanı Musaddık'ın yıkılmasıdır. Diğer bir örnek de şili'de daha bağımsızlıkçı siyaset izleyen Allende'nin devrilerek yerine General Pinochet'in geçirilmesi. Orta ve Latin Amerika'daki hiçbir yönetim ABD etki alanının dışında değildir. İşbaşına geliş usulleri önemli değildir.³³

Saddam Hüseyin'in durumu da güzel bir örnektir. Önceleri İnan'a karşı savaşında Saddam Hüseyin'i açıkça destekleyen ABD, savaş sonrasında kendi çıkarları (İsrail dâhil) aleyhine palazlanmaya başlayan Irak yönetimi ile on yıl uğraşmış ve sonunda Irak'ı işgal ederek Saddam rejimini devirmiştir.

³³ Ünal Gündoğan, *Amerikan Yüzyılı Amerika Birleşik Devletleri'nin Yükseliş Öyküsü ve 11 Eylül 2001* Ankara: Liman Kitapları, 2008, s. 102-116

Yeri gelmişken bir noktayı daha aktarmadan geçemeyeceğiz. ABD diğer ülkelerin içişlerine karışmada (gizli-açık) “muhtemel liderlerin” ABD dostu olarak yetiştirilmesi programları uygulamaktadır. Bu programlar, ülkelerin geleceğinde etkin rol alması (potansiyeline sahip) planlanan askeri, ekonomi, sivil bürokrasi, sivil toplum önderlerinin yetiştirilmesine dönük programlardır. Üçüncü dünyada Amerikan çıkarları paralelinde hareket eden binlerce önemli şahsiyetin bu programlardan yararlandırıldığı bilinen bir gerçektir. İngiliz *Guardian* gazetesinin yorumcularından George Monbiot’un bu konuda yaptığı değerlendirme oldukça manidardır:

“...Birleşik Devletler hükümeti geçen 55 yıl boyunca bir terörist eğitim kampı işletmektedir ve bu terörist kampından yetişenlerin öldürdüklerinin sayısı, doğru ya da yanlış bir şekilde El Kaide’ye bağlanan New York saldırısı, büyükelçilik saldırıları [Kenya ve Tanzanya] veya diğer acımasız saldırılarda ölenlerinkinden kat kat fazladır...Bu terörist kampı ‘Western Hemisphere Institute for Security Cooperation-Batı Yarımküresi Güvenlik İşbirliği Enstitüsü’dür...1946 yılından bu yana 60 000’den fazla Latin Amerikalı asker ve polis bu enstitüden mezun oldu. Mezunların arasında Latin Amerika’nın ‘en kötü şöhretli işkencecileri, kütle katliamcıları, diktatörler ve devlet teröristleri’ bulunmaktadır. Bu eskiye ait tarihi bir masal değil,...yeni mezunları da bugün Kolombiya’da paramiliter grupları idare ediyorlar ve ‘adam kaçırma, cinayet ve katliam’ gibi suçlar işliyorlar...Latin Amerika’daki bu canilikler ile Batı Yarımküresi Güvenlik İşbirliği Enstitüsü arasındaki ilişkiler hakkındaki kanıtlar, New York saldırısı ile El Kaide eğitim kampları arasında var olduğu söylenen bağ hakkındaki kanıtlardan çok daha kuvvetlidir...Avrupa hükümetleri, bu okulun komutanlarının insanlık aleyhine suçlar işlemelerinden dolayı yargılanabilmesi için baskı yapmalıydılar...”³⁴

Körfez monarşilerinin demokrasiye sıcak bakmamaları, hukuk devleti uygulamalarından uzak oluşları, kadınların seçme ve seçilme haklarını engellemeleri, seçim ve temsil müesseselerini hayata geçirmemeleri ABD açısından hiç bir zaman sorun teşkil etmemiştir. Bu bölgelerde demokrasinin uygulanması için, zaman zaman yapılan sembolik açıklamalar dışında ciddi müdahalede bulunulmamıştır. Mısır’daki tek parti-tek adam yönetimleri hiçbir zaman ABD’yi rahatsız etmemiştir. Hatta, 2010 yılında başlayan Arap Baharının bir sonucu olarak Mısır’da ilk defa gerçek anlamda bir serbest seçim ile işbaşına gelen Cumhurbaşkanı Muhammed Mursi’nin, Mısır ordusunun bir generali olan Sisi tarafından askeri darbe sonucu devrilmesine sessiz kalarak destek vermiştir. Sadece bu olay bile başlı başına ABD’nin (ve yine sessiz kalıp darbeyi destekleyen Avrupa ülkelerinin) dillerine pelesenk ettikleri demokrasi ve insan hakları kavramlarının içlerinin ne kadar boş olduğunu

³⁴ Aktaran, Mark Gilbert, “Superman Versus Lex Luther: British Anti-Americanism Since September 11” *World Policy Journal*, Summer 2002, s. 89

göstermek açısından yeterlidir. 2011 yılında yine Arap Baharı olaylarının devamı niteliğinde olmak üzere patlak veren Suriye iç savaşında neredeyse yıkılmak üzere olan Esed rejiminin devrilmesine sıcak yaklaşılmayarak yüzbinlerce insanın ölmeye devam etmesinin ve milyonlarca Suriyelinin de mülteci durumuna düşmelerinin sorumluları da elbette ABD ve Batılı müttefikleridir. Her iki durumda da (Mısır ve Suriye) amaç İsrail'e tehdit oluşturabilecek bir yönetimin engellenmesidir.

ABD'nin Pakistan ve Türkiye'deki askeri darbelerdeki etkinliği üzerine de sayısız eser kaleme alınmış, bilgi ve belgeler yayınlanmıştır. 1979 yılına kadar diktatör Şah rejimini desteklerken, bu yıldan itibaren demokrasi-teokrasi karışımı kendine has bir idare tesis eden İran ile sürekli kavgalı duruma düşmüştür. Çin ve Rusya'daki totaliter rejimler hakkında bazen açıklamalarda bulunsa bile, yutulamayacak kadar büyük olan bu devletlerin anti-demokratik uygulamaları ya Soğuk Savaş çerçevesinde değerlendirilmiş, Soğuk Savaş sonrasında ise küresel hegemonya yarışı içerisinde algılanmıştır. Yoksa bu ülke halklarının demokratik haklardan yararlanmaları, insan hak ve hürriyetlerinden faydalanmaları ABD için hiçbir zaman birincil öncelikli konular olmamıştır. Bunun yerine, ticaretin serbestleştirilerek Çin, Rus ve Hindistan pazarlarının ABD ve Batı ürünlerine ve sermayesine açılımı daha ön planda olmuştur.

İlginçtir ki, ABD için orta, doğu ve Batı Afrika ülkeleri ikincil öneme sahiptir. Bunun birinci nedeni şu an için dünya ölçeğinde stratejik amaçlarına doğrudan etkide bulunmamaları olsa da, bir diğer neden ise bu bölgenin geleneksel Avrupa sömürge havzalarını ihtiva etmesindedir. Bu noktada zaten ABD-Avrupa müttefik ilişkileri ve özellikle dünya olaylarında Avrupa'nın giderek daha fazla yükün altına girmesi gerektiği söylemi (ABD'li politikacılar dünyanın bu bölgesine müdahalenin ekonomik sonuçlarının farkındadır ve Avrupa'nın daha fazla yük alması gerektiğini düşünmektedirler) ABD'nin çok fazla aktif müdahalesini gerekli kılmamaktadır. Ayrıca, iç savaşlar ve kargaşa ortamı doğrudan ABD'nin ilgisini çekmemiştir. 1990'lı yıllarda gerçekleşen Somali müdahalesinin Irak politikaları çerçevesinde "güvenilirlik" açısından bir zorunluluk olarak yapıldığını burada hatırlatalım.³⁵ Ayrıca, Ruanda, Kongo, Zaire, Zimbabve, Çad, Liberya, Nijerya vs ülkelerdeki insanlık dışı uygulamalar ABD dış politikasının birincil önceliği asla olmamıştır. Buradaki insan hakları ihlalleri yılda bir kez değinilip geçilen ya da birkaç listede yer alan konulardandır. Son dönemde ortaya çıkan terör örgütleri ancak küresel anlamda etkileri olan eylemleri olduğu müddetçe ABD'nin gündemine girebilmektedir.

³⁵ Ünal Gündoğan, *Amerikan Yüzyılı Amerika Birleşik Devletleri'nin Yükseliş Öyküsü ve 11 Eylül 2001* Ankara: Liman Kitapları, 2008, s. 200-204

ABD savaş yaptığı veya düşman ilan ettiği ülke ve gruplarla dahi silah ticareti yapabilmiştir. Buna en büyük örnek, 1985 yılında açığa çıkan *İran-Kontra Olayı*'dır. Bu konu, ABD'nin imajına en fazla darbeyi indiren ve ABD'nin güvenilmezliği ve ikiyüzlülüğü açısından delil olarak sunulan en önemli olaylardan birisidir. Kısaca özetlersek, İran'daki rejimi düşman olarak gördüğünü her fırsatta dillendiren, bu ülkeye silah satışını yasaklayan ve Lübnan'daki teröristlerle müzakere etmeye yanaşmayan ABD, gizli, fakat resmi ve de dolaylı bir yoldan İran'a silah satışı gerçekleştirmiştir. ABD bunu, hem Lübnan'daki çoğu Amerikalı olan Batılı rehinelere serbest bırakılması karşılığında, hem de Nikaragua'da ki meşru hükümete karşı terör saldırıları düzenleyen militan gruplara kaynak aktararak yapmıştır.³⁶

Bütün bunlar ABD pragmatizminin önemli örnekleridir. Dünyada birçok kimse bu pragmatik politikaları ikiyüzlülük olarak suçlamaktadır. Üstelik ABD siyasi sistemi çok kolay biçimde bu politikaların olumsuz sonuçlarından sıyrılabilmektedir. Nitekim seçim kampanyalarında ortaya çıkan yeni başkan adayları dahi bu politikaları eleştirebilmekte, seçildikleri takdirde geçmişin hatalarını kınayıp hatta özür bile dileyebilmektedir. Bu durumda sanki hiçbir şey olmamış gibi yeniden kurucu babaların idealizmine dönülmektedir. Daha ilginç olanı ise yeni yönetimlerin de pragmatik politikalara ihtiyaç duyduklarında sıkça başvurmalarıdır. ABD ideal-reel (ilkeler-çıkarlar) ilişkisinde her zaman çıkarlarından yana tavır almıştır. Bu çıkarları ise çoğu zaman dünyanın diğer yerlerindeki geniş halk kitlelerinin aleyhine gelişmiştir.

5. ABD'nin İsrail'e Sınırsız Siyasi, Askeri, Ekonomik ve Psikolojik Desteği

11 Eylül saldırılarının hemen ertesinde, İslam dünyasındaki ABD aleyhtarlığının bertaraf edilmesine dönük olarak yaptığı konuşmasında Dışişleri Bakanı Colin Powell, İsrail'in işgal ettiği topraklardan çekilmesini ve aşırı güç kullanımından vazgeçmesini söylediğinde, Filistin topraklarını yıllardır işgal eden, binlerce insanın ölmesine, binlerce Filistinli mültecinin ise yurtlarının dışında sefil bir hayat sürmesine yol açan İsrail devletinin her açıdan ABD tarafından desteklendiğini ve modern silahlar ile yine bu ülke tarafından teçhiz edildiğini unutmuş gibi görünüyordu.³⁷ Amerikan karşıtlığının İslam dünyasında yaygınlaşmasının nedenlerinin başında ABD'nin İsrail'e her şart ve

³⁶ Barry Rubin, "US Policy and the Middle East, 1985-1988; The Impact of the Iranian Contra-Affair," içinde Robert O. Freedman (ed.), *The Middle East From Iran-Contra Affair to Intifada*, New York: Syracuse University Press, 1991, ss. 75-76

³⁷ Lamis Andoni, "Deeds Speaks Louder Than Words" *The Washington Quarterly*, 25: 2, Spring 2002, s. 87

durumda verdiği koşulsuz destek gelmektedir.³⁸ Avrupa emperyal döneminin kötü mirasının ABD üzerinde kalmasının başta gelen nedenlerinden birisi de işte budur. İsrail'in kurulmasında “emeği” geçen İngiltere unutulmuş, bu mirasın üzerine tamda ABD konmuştur.³⁹

Birçok dış politika ders kitabında, ABD'nin Orta Doğu Politikasının temel iki amacından bahsedilir; 1) enerji (petrol, doğal gaz) bölgelerine ve yollarına hâkim olmak, 2) İsrail'in güvenliği. Birinci amaç, petrole dayalı dünya ekonomisinin yapılanışı çerçevesinde anlaşılır bir amaçtır. İkincinin ise bunu da içine alan bundan çok daha fazla anlamı olsa gerek. ABD, 1948, 1967 ve 1973 Arap-İsrail savaşlarında İsrail'e ekonomik ve askeri destek sağlamış, İsrail'in 1981 yılında Irak tesislerine (nükleer tesis iddiası ile) yaptığı saldırıya ve 1982 Lübnan işgaline ses çıkarmamış, 2000 yılında Gazze ve Batı Şeria saldırı ve işgali ile 2006 yılında Lübnan'ın bombalanmasına “terör ile savaş” kapsamında destek vermiştir. BM Güvenlik Konseyi'nde bu güne değin İsrail'i kınayan hiçbir karar ABD vetosu nedeniyle çıkamamıştır. Bu yüzölçümü küçük, fakat etkinliği büyük ülkeye yapılan ABD ekonomik ve askeri yardımları günümüze değin yüzlerce milyar Doları bulmuştur. Bu sınırsız desteğin gerisinde yatan nedenlerden birisi Yahudi Lobisidir.⁴⁰ Ancak ABD'nin İsrail'e desteğini sadece Yahudi lobisine bağlamak bu ülkenin politikalarını küçümsemek anlamına gelir. Objektif bir bakış, mevcut düzenin hem İsrail, hem ABD, hem de baskıcı Arap devletleri açısından uygun koşullar yarattığını hemen sezecektir. Dolayısı ile İsrail'in varlığı aksi açıklamalarına rağmen Zengin Arap devletlerinin de işine gelmektedir.

Öncelikle, ABD, İsrail sayesinde bölgede elde ettiği petrol ve diğer ekonomik ayrıcalıklarını devam ettirebilmektedir. İsrail bu bağlamda Amerikan yanlısı veya karşıtı olsun tüm Arap rejimleri için “referans” noktası olarak işlev görmektedir. ABD yanlısı Arap monarşileri bu politikalarının gerekçesini İsrail'in varlığına yaslamaktadır. İlginç bir şekilde, ABD karşıtı politika geliştiren Arap diktatörleri de tutumlarının temelini İsrail'i yerleştirmektedir.

³⁸ Bakınız, John Mearsheimer ve Stephen M. Walt, *The Israel Lobby and U.S. Foreign Policy*, New York: Farrar, Straus and Giroux Books, 2007; Robert J. Lieber, “U.S.-Israel Relations Since 1948” *Middle East Review of International Affairs*, Vol. 2, No. 3 (September 1998), ss. 11-20

³⁹ Lamis Andoni, A.g.e.; Andoni makalesinde, Arap ve İslam dünyasında 11 Eylül öncesi ve sonrası anti-Amerikanizmin gelişimini özet olarak ve çarpıcı biçimde sunmaktadır. Bu sonuca yol açan nedenler, makalede ABD'nin Arap ve Müslüman alemine karşı inandırıcı olmayan çifte standart politikaları, İsrail'e sınırsız desteği ve bir nevi haçlı zihniyeti etrafında oluşan ABD bakış açısı olarak aktarılmaktadır.

⁴⁰ Bakınız, John Mearsheimer ve Stephen Walt, A.g.e.

Bölgedeki denge düşmanlıklar üzerine kurulduğundan ve bu şekilde işlev gördüğünden dengenin sürmesi ABD'nin lehine bir durumdur.⁴¹

Saldırgan bir İsrail, bölgedeki Arap devletlerinin ABD'ye olan bağımlılığını, siyasi, ekonomik ve askeri açılardan artırmaktadır. İsrail'in üstün silah gücü karşısında Arap devletlerinin yapacakları tek şey ABD silahlarını alabilmek, petrol için ABD'ye verdikleri imtiyazları muhafaza ederek kendi rejimlerini sağlamlaştırmaktır. Ayrıca, kendi halklarına karşı İsrail'in varlığını sebep göstererek meşruluk elde etmeleri ve despot uygulamalarına bu şekilde devam edebilmeleri ve ortaya çıkan muhalefeti aynı gerekçe ile kaba bir şekilde bastırabilmeleri bu sayede mümkün olabilmektedir. Buna mukabil, ABD karşıtı devletler ise, İsrail'in varlığını ve saldırgan politikalarını Arap milliyetçiliğinin derinleşebilmesi ve devamı için kullanmaktadırlar. Rus ve Çin silahlarına yönelmeleri, ayrıca bu iki büyük ülkenin de sorunun devamından çıkar sağlamasına yol açmaktadır.

Bu durum İsrail açısından daha karmaşıktır. En başta işgal ettiği topraklar üzerindeki Filistin halkı olmak üzere, etrafında kendisini yok etmeyi isteyen Arap halkı ile çevrili bu devlet için, ABD'nin desteği hayati öneme sahiptir. İsrail'in ciddi güvenlik endişeleri vardır. Bu endişelerin pratikte İsrail'e karşı topyekün bir savaşa dönüşebilme ihtimali oldukça yüksektir.⁴² Dolayısı ile İsrail sürekli bir teyakkuz devleti olarak içeride ve dışarıda orantısız güç kullanımı ile varlığını daha çok korku üzerinden devam ettirebilmektedir. ABD'nin siyasi desteği, ekonomik yardımları ve askeri (silah) transferleri olmaksızın İsrail'in yaşaması mümkün olmayacaktır. Bu yüzden, İsrail'in mi ABD politikasını yönlendirdiği, yoksa ABD'nin mi İsrail'i bölgede maşa olarak kullandığı sürekli tartışılan bir konudur. Herhalde karşılıklı çıkar/bağımlılık yaklaşımı daha doğru olacaktır.

İsrail (Yahudi) diasporasının ABD dış politikasının (özellikle de Orta Doğu) belirlenmesinde önemli bir yere sahip olduğu konusu tartışılmaktadır. Bu yüzden, Amerikan dış politikasındaki etkin kişilerin etnik ve dini özellikleri sürekli gündemde kalmakta, bunların ekonomi ve medya çevreleriyle bağlantıları araştırılmaktadır. Ayrıca, finans ve medyada hâkim Yahudi

⁴¹ Bu politikanın bir gereği olarak hiçbir Arap diktatörü veya Arap rejimi İsrail eliyle son bulmamıştır. 1948'de olmasa bile, 1956, 1967 ve 1973 savaşlarında İsrail askeri gücü savaş yaptığı tüm ülkelerdeki rejimleri yerle bir edecek imkânlarla sahipken, asla daha ileri gidilmemiş ve diktatörlerin öldürülmesi de dâhil bu rejimleri çöktecek ileri askeri operasyonlar yapılmamıştır. Bunun en önemli nedeni bu diktatörlüklerin varlıklarının işe yaramasıdır.

⁴² Yaakov Amidror, "Israel's Security: The Hard-Learned Lessons" *Middle East Quarterly*, Winter 2004

işadamlarının Amerikan devleti ve İsraille doğrudan mali yardımları da tartışmalara konu olmaktadır.⁴³

ABD politikaları açısından İsrail bölgenin “terbiye edici” gücü ve “sopa”ıdır. Örneğin, Irak hükümeti İsrail aleyhtarı bir politika belirleyip nükleer güç elde etmeye çalışıp bu ülkeyi askeri açıdan dengeleme çabasına girdiğinde, İsrail hava kuvvetlerinin saldırısına maruz kalmış ve 1981 yılında henüz başlangıç aşamasında bulunan nükleer program yok edilmiştir. 1970’lerin başında gelişen ve çoğunlukla Filistinli göçmenlerden oluşan isyancılar Kral Hüseyin’i devirmek üzereyken, İsrail’in hava koridorunu açması ve ABD askeri yardımının gelmesiyle bastırılabilmiştir. Keza, 1957 de Mısır’ın efsanevi lideri (diktatörü) Cemal Abdul Nasr ile Suriye diktatörü Hafız Esad, 1948, 1956, 1967 ve 1973 savaşlarında İsrail eliyle terbiye edilmişlerdir. Mısır’ın yola getirilişi tam olarak 1979 yılında İsrail ile Barış Anlaşması (Camp David Barış Anlaşması) yapıp İsrail düşmanlığını terk etmesiyle sonuçlanmıştır. Suriye ise Lübnan üzerinden kontrol altında tutulmaktadır.

Uzun bir süredir basın ve diğer tartışma ortamlarında bir konu daha tartışılmaktadır. Bazı iddialara göre, İsrail’in Filistinli Araplarla ve diğer komşu devletler ile sürekli biçimde savaş içerisinde bulunması, Amerikan askeri teknolojisinin test edilmesi açısından gereklidir. Amerikan askeri sanayi her yıl milyarlarca Dolar AR-GE harcaması yapmakta, yeni silah sistemleri geliştirmektedir. Yeni silahların test edilmesinin en iyi yolu şüphesiz gerçek çatışmalardır. Böylelikle, İsrail bu silahlarının denenmesi için en uygun uygulama imkânlarını sağlamaktadır. ABD’nin İsrail’e her yıl milyarlarca Dolar askeri yardımının gerisindeki nedenlerden birisi de bu olabilir.⁴⁴

ABD’nin İsrail’i desteklemesinin gerisinde yatan ne olursa olsun, İslam dünyasında bu durum ABD karşıtlığına yol açan etkenlerin başında gelmektedir. Çünkü İslam dünyası bu davaya son derecede duyarlıdır ve gün be gün Filistinli kardeşlerinin maruz bırakıldıkları insanlık dışı muameleler karşısında bir şey yapamamanın psikolojik sarsıntılarını yaşamaktadır.

6. ABD’nin Uluslararası Kurumlara Yaklaşımı

İkinci Dünya Savaşı’nın muazzam yıkıcı etkileri, insanlığı aynı felaketleri birdaha yaşamamak üzere ortak bir düşünceye getirmişti: devletler aralarındaki sorunların savaşarak değil, fakat tartışarak ve uzlaşarak çözebilirlerdi. Bu çerçevede ABD öncülüğünde kurulan Birleşmiş Milletler bu

⁴³ Bakınız, John Mearsheimer ve Stephen Walt, A.g.e.

⁴⁴ Scott Lasensky, “Underwriting Peace in the Middle East: U.S. Foreign Policy and the Limits of Economic Inducements” *Middle East Review of International Affairs*, Vol. 6, No. 1 (March 2002), ss. 89-105

amaca hizmet edebilirdi. Bu örgüt yıllar içinde önemli çatışmaların engellenmesinde veya barışçıl yönde çözülmesinde pek başarılı olamadı. Ancak, devletleri aşan dünya sorunlarına bütüncül yaklaşımların geliştirilmesi açısından önemli işlevler gördü. İnsan haklarının gelişimi, insani kalkınma bilincinin yerleşmesi ve önlemlerinin olgunlaşması, fakirlik ile mücadele, çevre sorunlarının çözüm yolları gibi konularda öncü bir kurum oldu. Üstelik barış gücü misyonları sayesinde barışın korunmasında hiç de azımsanmayacak katkı da yaptı.

Çatışmaları engelleyememenin temelinde yatan nedenlerden birisi, Güvenlik Konseyi'nin yapısıdır. Zira 5 ülkeye tanınan veto yetkisi (ABD, Rusya, Çin, Fransa, İngiltere), Soğuk Savaş yıllarında doğu-Batı çekişmeleri, Soğuk Savaş sonrasında ise, ABD'nin hegemonya arayışları ile diğerlerinin bunu engelleme çabaları gölgesinde kullanılmıştır. Örneğin, Konsey Filistin, Vietnam, Kore, Irak (Kuveyt işgali hariç), Kıbrıs, İran-İrak, Falkland, Çeçenistan, Balkanlar, Tayvan sorunlarının çözümünde etkin rol oynayamamıştır. Bir bakıma, devletlerarası güç mücadelesi şekil değiştirerek bu kurumu kendi çıkarlarının meşrulaştırıcı aracı olarak göstermek isteyenlerin arenası haline dönüştürmüştür. Dolayısı ile sorunların mağdurları, özellikle güvenlik meselelerinde Konsey'in veto yetkisini haiz ülkelerini suçlar olmuşlardır. Son elli yılda çatışmaların önemli bir bölümü İslam topraklarında gerçekleştiğinden dolayı ABD'nin bu tutumu ciddi biçimde eleştirilmektedir.

ABD'nin hegemonya arayışı ve tek yanlı hareket etme arzusu BM'nin devletler üstü fonksiyonlarının yerine getirilmesinde öncülük ettiği iki önemli konuda daha kendisini göstermiş ve büyük eleştirilere konu olmuştur. Bunlardan birincisi, çevre sorunlarının azaltılması kapsamında küresel ısınmanın engellenmesine odaklanmış (emisyon oranlarının azaltılması) ve daha çok gelişmiş ülkeleri sınırlayan bir dizi önlemler içeren *Kyoto Protokolü*'nün ABD tarafından yürürlüğe konulmamasıdır. ABD bu şekilde çıkarları aleyhine olduğunu düşündüğü bir konuda, tüm dünya ittifak etse dahi, asla diğer devletlerle bir araya gelmemektedir. Zira dünya sera gazı salınımının % 25 gibi büyük bir oranının tek başına ABD'den kaynaklanması karşısında, Protokol'ün bu ülke tarafından reddi, tek başına Protokolü işlevsiz hale getirmektedir.

İkinci konu ise 1998 yılında Roma'da yapılan konferans sonrasında *Uluslararası Savaş Suçları Mahkemesi*'ni kuran anlaşmanın ABD tarafından imzalanmamasıdır. ABD böylesi bir kurumsallaşma yerine, her bir olay için ayrı bir mahkeme kurulmasını ve insanlığa karşı işlenmiş suçların buralarda görüşülmesinin ve zanlıların yargılanmasının daha doğru olacağı tezini ortaya atmış, Bosna, Yugoslavya, Ruanda mahkemelerinin işleyişini örnek göstermiştir. Buradaki temel yaklaşımı anlamak mümkündür. Zira bu mahkemeler BM Güvenlik Konseyi tarafından kurulmaktadır. ABD aleyhine

herhangi bir durumun (yargılamanın) ortaya çıkmasını engellemek, Güvenlik Konseyi'nde veto yetkisi olan ABD için çok daha kolaydır. ABD, Savaş Suçları Mahkemesi'ni kuran bu anlaşmayı tek bir şartla imza edeceğini duyurmuştur: *ABD operasyonlarının ve askerlerinin yargılanamaması*. Gerçekten de, mahkemeyi kuran anlaşmanın bazı hükümlerine göre, muhtemel bir gelecekte, ABD'nin özellikle İran yolcu uçağını düşürmesi, Irak'daki sivil hedefleri vurması, Libya bombalamasında sivillerin öldürülmesi konuları çok rahat biçimde yargılama konusu olabilecektir. Bu yüzden, ABD'nin anlaşmayı imzalamaya yanaşmaması kendisi açısından anlaşılır bir durumdur. Bu gerçeğin ortaya çıkardığı bir diğer boyut ise, ABD yönetimlerinin ileride de benzer durumlarda benzer uygulamaları yapabileme özgürlüğünü ellerinden bırakmak istememeleridir. Böylelikle, gelecekteki operasyonlarının dünya kamuoyu tarafından ve bu tür kurumlar eliyle sınırlandırılması istenmemektedir.⁴⁵ Bu da, zayıfların kaderleriyle başbaşa bırakıldığı ve büyük güçlerin merhametine teslim edildiği, gücünün ise eskiden olduğu gibi yine kendi emellerine ulaşmada sınırsızca hareket edeceği adil olmayan bir düzenin devamından başka birşey değildir.⁴⁶ Ayrıca, *Uluslararası Savaş Suçları Mahkemesi*'nin yargılamaları yaygınlaşır ve kabul görürse, İsrail'in ve önemli politik ve askeri yöneticilerinin de bu sürecin dışında kalmaları mümkün olmayacaktır.

Dünya finans sisteminin etkili kurumlarından olan Uluslararası Para Fonu (*IMF*) ve Dünya Bankası'nın (*World Bank*) ABD çıkarlarına hizmet ettiğine dair sayısız ideolojik söylem ve bu söylemleri destekler uygulamalar mevcuttur. En başta, bu kurumların tepe yöneticileri, hukuki açıdan bir gereklilik olmamasına rağmen, kontenjan olarak ABD'ye ayrılmıştır. IMF ve DB'nin az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde verdikleri krediler karşılığında uygulanmasını istediği programların temel amacı, bu ülkelerin pazarlarının uluslararası sermaye ve mallarına (başta ABD ve Avrupa olmak üzere) açılması yönündedir. Bu programlar, ihalelerin uluslararası firmalara açılması, gümrük vergilerinin indirilmesi, piyasaların liberalleştirilerek yabancı sermaye girişinin ve ülke dışına kaynak aktarımının kolaylaştırılması gibi gelişmiş ülkelerin ve çokuluslu şirketlerin avantajına olacak unsurları içermektedir. Dolayısı ile IMF programlarını uygulayan ülkelerde, ulusal gelirden az pay alan toplumsal kesimler ve sınıflar IMF politikalarına karşı, dolayısı ile ABD karşıtı, çoğu zaman şiddet de içeren gösteriler düzenleyebilmektedirler.

⁴⁵ Michale P. Scharf, "The Politics Behind U.S. Opposition to the International Criminal Court" *The Brown Journal of World Affairs*, Winter/Spring 1999, Volume VI, Issue 1, ss. 97-104

⁴⁶ Bknz: Dominic McGoldreick, Peter Rowe ve Eric Donnelly (ed), *The Permanent International Criminal Court: Legal and Policy Issues*, Oxford: Hart Publishing, 2004

7. Amerikan Yaşam Tarzının İslam Dünyasında Algılanışı

İslam dünyasında yaygın düşünceye göre ABD/Batı toplumları büyük sosyal, toplumsal, psikolojik ve ahlaki buhran ve çöküş içerisindeyler. Neredeyse tüm tahlillerde, Batının kültürel ve dini değerlerinin çöktüğü, ateizmin yaygınlaştığı, bilimde ve felsefede ve en sonda da siyaset alanında kabul gören seküler anlayışların bireylerin hayata anlam kazandırmalarını olanaksız hale soktuğu, dolayısı ile hem bilimi hem de yaşamı anlamsızlaştırdığı ileri sürülmektedir. Yine bu görüşlere göre, özellikle bireyselci (ben merkezli-egoist) yaşamların yaygınlaşarak modern insanın bunalımlarını artırdığı, dostluk, kardeşlik, yardımlaşma gibi duyguların zayıflamasıyla insanların robotvari tavırlar göstermeye başladıkları, bunun sonucunda giderek yalnızlaştıkları ileri sürülmektedir. İnsana bir sığınak sağlayabilecek ve ruhunu okşayabilecek en önemli araç olan güzel sanatların da Batılıların elinde sürekli olarak Allah'a isyanı, putperestliği ve çıplaklığı överek insan yaşamını sadece hayvansal seviyelerde algıladığını bunun da insanın belki son kalesini de yok ettiğini ifade ediyorlar. Batı ülkelerinde yaygınlaşan evlilik dışı birlikte yaşam, kocasız anneler ve babasız çocuklar, bir gecelik ilişkiler, artan boşanma ve intihar olayları tek kelime ile rezaleti simgelemektedir. Bütün bunlardan daha az olmamak üzere ekonomik ilişkiler de sürekli olarak eleştirilmektedir. İslam dünyasında hiç kimse “sürekli ve her şey pahasına kar etmek, karı maksimize etmek” fikrine yabancıdırlar. Ahlaki ilkeleri olmayan bir iktisat ancak felaket üretir inancı yaygındır. Bu noktada kapitalist ilişkiler, sermayenin kutsanması, zenginlik ve şatafatlı yaşamlarla özdeşleştirdikleri “Batılı Kapitalist İnsan” kendisinden uzaklaşılması gereken bir tiptir. Özetle, Batılı insan Müslümanların gözünde yalnızdır, egoisttir, hayvansal zevkleri peşinde durmadan koşuşan anlamını kaybetmiş bir “modern”dir. Medeni değil, bilakis medeniyet tahrif edicidir. İster Hristiyan, İsterse de Yahudi kökenine sahip olsun, her iki inanca da ihanet etmiş, Allah’tan gelen bu dinleri zaman içerisinde değiştirerek eski pagan inanışlarına Hristiyanlık-Yahudilik formları altında yeniden dönmüştür. Ailesi çökmüştür, toplumsal ilişkiler aşağılık seviyelerdedir. Onun çok çalışması batıl amaçlar içindir ve yalnız nefsanî zevklere (lüks yaşam, şatafat, müreffeh yaşam, şehvetin tatmin edilmesi, vs vs) odaklanmıştır. Üstelik tüm dünyayı sömürülecek, fayda sağlanacak bir yer olarak görmektedir. Bu da doğa dengesinin ve sonuçta tüm yaşamın altüst olmasına çevrenin kirlenmesine, insanın ve neslin bozulmasına yol açmaktadır. Bütün bunlar sonuçta tüm insanlığın helakına yol açabilecektir. Böyle bir toplum taklit edilmeyi bırakın karşısında yer alınması ve düzeltilmesi gereken bir toplumdur.⁴⁷

⁴⁷ İbrahim Kalın, *İslam ve Batı*, İstanbul: İSAM Yayınları, 2007; Kudret Bülbül, Bekir Berat

Batılı yaşam tarzı Müslümanların gözünde sürekli kötülenmektedir. Bu yüzden, ister ABD isterse diğer Avrupalı ülkelerin İslam dünyasında kendi modellerini ve yaşam tarzlarını yaygınlaştırmalarına izin verilmemelidir. Bütün bu bakış tarzı İslam dünyasındaki ABD/Batı karşıtlığının temel felsefi dayanaklarından birisidir.

Sonuç

Çalışmamızda buraya kadar ABD'nin dünya halkları ve özellikle de İslam dünyasındaki olumsuz imajın nedenlerini özet olarak aktarmaya çalıştık. Gerçekten tarihin Batı üstünlüğü döneminde, neredeyse tüm kurucu ilkelerini çiğneyerek ve pragmatik siyasetin en uç örneklerini ortaya koyarak ulusal/maddi çıkarlarını her şeyin önüne koyan bu devletin eleştiriden ve nefretten bağışık olması düşünülemez. Bu noktada hayret edilecek şey ABD'ye yönelen öfke değildir. Asıl hayret edilmesi gereken şey ABD'nin neden bu kadar hoyratça davranabildiğidir. Bu noktada bizzat ABD tarafından oluşturulan büyük sıkıntılar/sarsıntılar içerisinde yaşayan insanların nefreti değil, bizzat ABD'nin onlara yaptıkları sorgulanmalıdır.

Bütün bu eleştirilerin gerisinde yatan tarihsel koşullar bir tarafa, özellikle İkinci Dünya Savaşı, Soğuk Savaş ve sonrasında meydana gelen olaylar Amerika Birleşik Devletlerinin imajını yerle bir etmiştir ve hala etmektedir. ABD'nin meşrulaştırma çabalarına rağmen, büyük kitlesel ölümlere yol açan silahları tarih boyunca ilk defa kendisinin kullanması (Hiroşima ve Nagazaki, 1945) asla affedilir bir tutum olamaz. Ayrıca bu ülkenin Vietnam konularına müdahil olma biçimi ve 7-8 yıl süren savaşta başvurduğu savaşma usulleri hiçbir surette maruz görülemez. İran, Şili, Nikaragua ve sayısız örneklerde görüldüğü üzere, ülke içlerine haksız

Özipek ve İbrahim Kalın, *Aşk ile Nefret Arasında Türkiye'de Toplumun Batı Algısı*, Ankara: SETA, 2008. Ayrıca, Batıya ve batılı yaşam tarzlarına karşı İslam dünyasında öncülük yapan eserlerden bazılarını şu şekilde sıralayabiliriz: Seyyid Kutub, *İslam-Kapitalizm Çatışması*, İstanbul: Bir Yayıncılık, 1988; Seyyid Kutub, *Yoldaki İşaretler*, İstanbul: Hicret Yayınları, 1980; Seyyid Kutub, *İslam'da Sosyal Adalet*, İstanbul: Hikmet Neşriyat, 2011; Ali Şeriatî, *Marxizm ve Diğer Batı Düşünceleri*, İstanbul: Bir Yayıncılık, 1988; Ali Şeriatî, *Medeniyet ve Modernizm*, İstanbul: Birleşik Yayıncılık, 1993; Abu Ala El Mevdudî, *İslam'ın Çağrısı*, İstanbul: Bir Yayıncılık, 1986. Aslında Kutub'un, Şeriatî'nin ve Mevdudî'nin neredeyse tüm eserleri 20. Yüzyılda İslam dünyasında oluşan Batı karşıtlığının temellerini atmıştır. Ancak burada şunu hatırlatmakta yarar var: bu üç düşünürün Batı karşıtlığındaki temel çıkış noktaları batılı yaşam tarzları değildir. Şayet İslam dünyası üzerindeki modernist-pozitivist-seküler-kapitalist-sosyalist-materyalist etkileri olmasaydı, batılıların yaşam biçimleri için "herkesin kendi bileceği bir şeydir" deyip geçmeleri bile muhtemeldi. Ancak, Batılı yaşam tarzına ve dünya telakkisine yol açan Batılı anlayışlar, İslam dünyasına sirayet ettiği ve onun hayat telakkisini değiştirmeye kalktığı ve ülkelerini bu şekilde zapturapt altına alma amaçlarını güttüğü sürece maruz görülemezdi ve görülmedi de.

müdahaleler tarihin dikkatinden kaçmamakta, dünya kamuoyunun bu ülke aleyhine fikirler geliştirmesine sebep olmaktadır. Hele İslam dünyasında neredeyse tüm konularda İsrail tezlerinin yanında yer alması, İslam ülkelerindeki despotları ve diktatörleri kendi politikaları ile uyumlu oldukları müddetçe desteklemesi, demokratik idarelerin ise (özellikle Türkiye’de, Pakistan’da ve en sonda da Mısır’da) askeri müdahaleler ile devrilmelerine ses çıkarmaması, Müslümanların haklı olarak bu devleti “ikiyüzlü” ve “kaba” olarak nitelendirmesine yol açmıştır.

Bütün bu politik/ideolojik ve tarihsel olaylardan yola çıkılarak yapılan değerlendirmelerin yanısıra, genel kavramsal olarak Batı dünyasının ve özelde de Amerikalıların yaşam tarzları, Müslümanların gözünde ahlaken çökkün ve aşağıdır. Egoist/bencil tavırların azamileşmesi, yalnız yaşamların çoğalması, kapitalist ilişkilerin insanı sadece maddileştirmesi, bireysel yükseliş için her türlü ahlak dışı aracın meşrulaştırılması, aile bağlarının zayıflaması ve boşanmaların artması, evlilik dışı cinsel ilişkilerin hoş görülmesi, aynı cins evliliklerinin yasal hale gelmesi veya hoş görülmesi de Müslümanlar açısından kabul edilebilir değildir. Bütün çalışmamız boyunca anlatılanlar genel olarak İslam dünyasında Batı ve ABD karşıtlığını besleyen unsurlardır. Bu unsurlar var olmaya devam ettikçe bu genel yargının da devam edeceğini söylemek zor olmayacaktır.

Kaynakça

- Adair, James, *The History of the American Indians*, Tuscaloosa: The University of Alabama Press, 2005
- Amidror, Yaakov, “Israel’s Security: The Hard-Learned Lessons” *Middle East Quarterly*, Winter 2004
- Amini, Fariba, “Why do they hate us?: Interview with Stephen Kinzer” 18/05/06, <http://payvand.com/news/06/may/1168.html>
- Andoni, Lamis, “Deeds Speaks Louder Than Words” *The Washington Quarterly*, 25: 2, Spring 2002
- Ataöv, Türkkaya, *Amerikan Belgeleriyle Amerikan Emperyalizminin Doğuşu*, Ankara: Doğan Yayınevi, 1968
- Axelrod, Alan, *Political History of America’s Wars*, Washington; CQ Press, 2006
- Barone, Michael, “Why Do They Hate Us?” *The New York Sun*, June 26, 2006
- Behrooz, Maziar, “Trends in the Foreign Policy of the Islamic Republic of Iran, 1979-1988,” içinde Nikki R. Keddie ve Mark Gasiorowski (ed), *Neither East, Nor West: Iran, the Soviet Union, and the United States*, London: Yale University Press, 1990
- Bill, James, *The Eagle and the Lion, the Tragedy of American-Iranian Relations*, New Haven: Yale University Press, 1988
- Blinken, Antony J., “Winning the War of Ideas” *The Washington Quarterly*, 25:2, Spring 2002
- Bülbül, Kudret, Özipek, Bekir Berat ve Kalın İbrahim, *Aşk ile Nefret Arasında Türkiye’de Toplumun Batı Algısı*, Ankara; SETA, 2008

Davis, David Brion, *The Problem of Slavery in Western Culture*, New York: Oxford University Press, 1988

Dingman, Roger, "Atomic Diplomacy during the Korean War" *International Security*, Vol. 13, No. 3 (Winter, 1988-1989)

Fall, Bernard B., *The Two Viet-Nams: A Political and Military Analysis*, New York: Praeger Publications, 1968

Fisk, Robert, *Pity the Nation: Lebanon at War*, London: Andre Deutsch Limited, 1990

Fogel, Robert William ve Engerman, Stanley L., *Time on the Cross: The Economics of American Negro Slavery*, Boston: Little, Brown and Company, 1974

Fogel, Robert William, *Without Consent or Contract: The Rise and Fall of American Slavery*, New York: Norton Paperback, 1991

Ford, Peter, "Why Do They Hate Us?" *The Christian Science Monitor*, 27 September 2001

Gaddis, John Lewis, *We Now Know: Rethinking Cold War History*, Oxford: Clarendon Press, 1997

Gilbert, Mark, "Superman Versus Lex Luther: British Anti-Americanism Since September 11" *World Policy Journal*, Summer 2002

Gündoğan, Ünal, *Amerikan Yüzyılı Amerika Birleşik Devletleri'nin Yükseliş Öyküsü ve 11 Eylül 2001* Ankara: Liman Kitapları, 2008

Gündoğan, Ünal, *İran ve Ortadoğu: 1979 İran İslam Devriminin Ortadoğu Dengelerine Etkisi*, Ankara: Adres Yayınları, 2010

Hamid, Mohsin, "Why Do They Hate Us?" *The Washington Post*, July 22, 2007

Hiro, Dilip, *Desert Shield to Desert Storm: The Second Gulf War*, London: Harper Collins Publisher, 1992

Hornberger, Jacob G., "Why Do They Hate Us?" August 9, 2006, <http://www.fff.org/comment/com0608c.asp>

Hunter, Shireen, *Iran and the World: Continuity in a Revolutionary Decade*, Indianapolis: Indiana University Press 1990

Kalın, İbrahim, *İslam ve Batı*, İstanbul: İSAM Yayınları, 2007

Kutub, Seyyid, *İslam'da Sosyal Adalet*, İstanbul: Hikmet Neşriyat, 2011

Kutub, Seyyid, *İslam-Kapitalizm Çatışması*, İstanbul: Bir Yayıncılık, 1988

Kutub, Seyyid, *Yoldaki İşaretler*, İstanbul: Hicret Yayınları, 1980

Lasensky, Scott, "Underwriting Peace in the Middle East: U.S. Foreign Policy and the Limits of Economic Inducements" *Middle East Review of International Affairs*, Vol. 6, No. 1 (March 2002)

Lewis, Bernard, *Çatışan Kültürler: Keşifler Çağında Hristiyanlar, Müslümanlar, Yahudiler*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1995

Lieber, Robert J., "U.S.-Israel Relations Since 1948" *Middle East Review of International Affairs*, Vol. 2, No. 3 (September 1998)

Lovejoy, Paul E., *Transformations in Slavery: A History of Slavery in Africa*, New York: Cambridge University Press, 1991

Mahmoud, Arwa, "And They Ask, Why Do They Hate Us?" *IslamOnline*, 01/05/2004

Marsico, Katie, *The Trail of Tears- The Tragedy of the American Indians*, New York: Marshall Cavendish Benchmark, 2009

Mayer, Jane, *The Dark Side: The Inside Story of How The War on Terror Turned into a War on American Ideals*, New York: Doubleday, 2008

McGoldreick, Dominic, Rowe, Peter, ve Donnelly, Eric (ed), *The Permanent International Criminal Court: Legal and Policy Issues*, Oxford: Hart Publishing, 2004

Merasheimer, John Mearsheimer ve Walt, Stephen M., *The Israel Lobby and U.S. Foreign Policy*, New York: Farrar, Straus and Giroux Books, 2007

Mevdudi, *İslam'ın Çağrısı*, İstanbul: Bir Yayıncılık, 1986

Meyer, K.E. ve Sulz Tad, *The Cuban Invasion; The Chronicle of a Disaster*, New York: Preager Publications, 1962

Mueller, Karl P. (ed), *Striking First: Preemptive and Preventive Attack in U.S. National Security Policy*, Washington: Rand Corporation, 2006

Nichols, Roger L., *American Indians in U.S. History*, Norman: University of Oklahoma Press, 2004

Ramsay, Clay, "Why Do They Hate US?" *The Foreign Policy in Focus*, September 21, 2006

Ridgway, Matthew B., *The Korean War*, Garden City: Doubleday & Company Inc., 1967

Robert, J.M., *Twentieth Century: The History of the World, 1901-2000*, New York: Penguin Books, 1999

Roosevelt, Kermit, *Countercoup: The Struggle for Control in Iran*, New York: McGraw Hill Press, 1979

Roy, Oliver, "Why Do They Hate Us? Not Because of Iraq?" *The New York Times*, July 22, 2005

Rubin, Barry, "US Policy and the Middle East, 1985-1988; The Impact of the Iranian Contra-Affair," içinde Robert O. Freedman (ed.), *The Middle East From Iran-Contra Affair to Intifada*, New York: Syracuse University Press, 1991

Scharf, Michale P., "The Politics Behind U.S. Opposition to the International Criminal Court" *The Brown Journal of World Affairs*, Winter/Spring 1999, Volume VI, Issue 1

Sick, Garry, "Trial by Error: Reflections on the Iran-Iraq War," içinde R.K. Ramazani (ed), *Iran's Revolution: The Search for Consensus*, Bloomington & Indianapolis: Indiana University Press, 1990

Smith, William E., "Terror Aboard Flight 847" *TIME Magazine*, June 24, 2001

Stampp, Kenneth M., *The Peculiar Institution: Slavery in the Ante-Bellum South*, New York: Alfred A. Knopf. 1956

Şeriati, Ali, *Marksizm ve Diğer Batı Düşünceleri*, İstanbul: Bir Yayıncılık, 1988

Şeriati, Ali, *Marksizm ve Diğer Batı Düşünceleri*, İstanbul: Bir Yayıncılık, 1988

Şeriati, Ali, *Medeniyet ve Modernizm*, İstanbul: Birleşik Yayıncılık, 1993

The Next Iraqi War?: Sectarianism and Civil Conflict" *International Crisis Group*, Middle East Report, NO. 52, 27 February 2006

Tracinski, Robert W., "Why Do They Hate Us?" *Capitalism Magazine*, October 1, 2001

U.S. Bureau of the Census, "Top 25 American Indian Tribes for the United States: 1990 and 1980" *August 1995*

Wright, Lawrence, *The Looming Tower: Al Qaeda and the Road to 9/11*, New York: Alfred A. Knopf Publisher, 2006

Zaide, Gregorio F., *Philippine History and Government*, Manila: National Bookstore Printing Press, 1984

Zakaria, Fareed, "The Politics of Rage: Why Do They Hate Us?" *Newsweek*, 15

October 2001

Zapp, Kenneth, "The Naivete in Asking 'Why Do They Hate Us So Much?'" *Minneapolis Star Tribune*, October 13, 2001

Zogby, John, "Why Do They Hate Us?" *Americans for Middle East Understanding*, October – November 2003, Volume 36, Issue 4

